

JOGTÖRTÉNETI ÉRTEKEZÉSEK

AZ ELTE Magyar Jogtörténeti Tanszékének kiadványai

Szerkeszti: KOVÁCS KÁLMÁN

7. szám

Nagyné, Szegvári Katalin

A JOGTÖRTÉNETTUDOMÁNY KUTATÁSI EREDMÉNYEI ÉS

PERSPEKTIVÁI A FELSZABADULÁS UTÁN

/HELYZETELEMZÉS/

Budapest, 1975

JOGTÖRTÉNETI ÉRTEKEZÉSEK

AZ ELTE Magyar Jogtörténeti Tanszékének kiadványai

Szerkeszti: KOVÁCS KÁLMÁN

7. szám

Nagyné, Szegvári Katalin

A JOGTÖRTÉNETTUDOMÁNY KUTATÁSI EREDMÉNYEI ÉS PERSPEKTÍVÁI A FELSZABADULÁS UTÁN

/HELYZETELEMZÉS/

Budapest, 1975

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Állam- és Jогtörténeti Tanszék

Lektor:

Sik Ferenc

Készült az ELTE Soksorozítóüzemében
300 példányban
Felelős kiadó: Dr. Takács Imre
Felelős vezető: Arató Tamás
Copyright: Nagyné, Szegvári Katalin, 1976
ELTE 76065

T A R T A L O M J E G Y Z É K

Előszó	5
1. A helyzetelemzés forrásai	7
2. A jogtörténeti kutatásokkal szűkebb értelemben foglalkozók személyi köre, létszámadatok	8
3. Jogtörténeti szervezetek	9
4. Nemzetközi rendezvények, a magyar kutatók részvétele a rendezvényeken	11
5. A jogtörténeti publikációs tevékenység áttekintése a felszabadulástól 1975-ig	27
A. A jogtörténetírás 1945 és 1956 között	27
B.1. A jogtörténetírás 1956 és 1969 között	34
B.2. Jogtörténetírásunk 1969 és 1974 között	47
C. Időszakos kiadványok	62
6. A tervezett publikációs és kutató tevékenység	65
A. Az 1975-ben kiadásra kerülő munkák	65
B. Az 1976 és 1980 között publikálásra tervezett munkák	66
C. Az 1980 utánra tervezett kutatások	66
7. Fejlesztési célok, feladatok	78
Jegyzetek a 4.-7. pontokhoz	83

A tanszéki kiadványsorozat újabb kötete "formabontó" a korábbi számokban közölt tanulmányokhoz képest. Mondhatni: a "tanulmányok tükre", a további kutatások prognózisával. Megalapozott elemzés, amely nem csupán egy tervidőszak értékelését adja, hanem az elmúlt három évtized sokirányú jogtörténeti kutatásainak mérlegét vonja meg. Műfaját tekintve: helyzetelemzés. A tanulmány azonban kevesebb és több ennél. Kevesebb, mert a tudományág oktatási kérdéseivel kevésbé, a nemzetközi kapcsolatokkal pedig érintőlegesen foglalkozik. /Ezek a problémák más feldolgozások témáit képezik./ Ugyanakkor több is, mivel a jogtörténettudomány fejlődését az említettekkel szoros összefüggésben vizsgálja.

A tudományág teljes helyzetelemzése az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottságának kezdeményezésére született meg. A hosszabb ideig tartó, tervszerű, alapos munka, a szakterület jeles művelőiből alakult csoport közös erőfeszítéseinek eredménye.

A szerző, a munkabizottság tagjaként, a tudományág felszabadulás utáni helyzetének, a kitűzött és a tervezett kutatási irányoknak a bemutatását, valamint a jog-

történettudomány további fejlesztési céljainak és feladatainak megjelölését végezte el.

A tanulmány a jogtörténészeken kívül az elmélet, a szak-jogágak és a rokontudományok művelőinek is igen hasznos információs lehetőséget kínál. S ha egyben hatékonyabb kutatási együttműködésre is ösztönöz, úgy közzététele még inkább igazolja az értékes tudományági szövetés szükségességét.

Budapest, 1975. november hó

A szerkesztő

Helyzetelemzés

1./ A helyzetelemzés forrásai:

a./ a kutatókhoz eljuttatott kérdőívekre beküldött válaszok adatai,

b./ az MTA által támogatott kutatóhely vezetője és az MJSZ Jogtörténeti Szakosztályának elnöke által szolgáltatott adatok,

c./ a tudománytörténeti tanulmányok közül főként az alábbiak:

1./ Both Ödön: Wissenschaftliche Forschungrichtungen auf dem Gebiete der ungarischen Rechtsgeschichte seit 1945. Einzelne Probleme der Rechtsgeschichte und des römischen Rechts. Referate der Internationalen Arbeitskonferenz für Rechtsgeschichte und Römisches Rechts. Acta Jur. et Pol. Szeged. 1970.

2./ Bónis György: Fünfundzwanzig Jahre ungarische Rechtsgeschichtsschreibung /1945-1969/. I-II. Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germ. Abt. /1970/, /1971/.

2./ A jogtörténeti kutatásokkal szűkebb értelemben foglalkozók személyi köre, létszámadatok:

E körbe tartoznak azok a kutatók, akik vagy egyetemi oktatók, vagy akadémiai státusban vannak, valamint különböző szakterületeken dolgozó, jogtörténeti témából tudományos fokozatot nyert kutatók.

Foglalkozási adatok a tudományos fokozat szerint:

Munkahely: tud.doktora tud.kandidátusa fokozat nélkül

Egyetemi oktató	2	5	6	-	13
Egyetemi kutató	-	1	-	-	1
Akadémiai kutató	1	-	2	-	3
Egyéb	1	5	-	-	6

Jogtörténeti kutató összesen: 20 férfi és 3 nő.

3./ Jogtörténeti szervezetek:

Több mint két évtizede létesült a Magyar Jogász Szövetség szekciójaként a jogtörténettel foglalkozók átfogó szervezete, a Jogtörténeti Szakosztály. Elnöke Csizmadia Andor egyetemi tanár, alelnökök: Kovács Kálmán és Horváth Pál egyetemi tanárok. A szakosztály titkára: Pecze Ferenc. A szakosztály rendszeres előadási-és vita-fóruma a hazai jogtörténészeknek és bizonyos mértékben a nemzetközi tudományos kapcsolatok jelentékeny részének.

Az ELTE Jogi Kar Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéke 1960-ban a Magyar Tudományos Akadémia által támogatott kutatóhely lett, Kovács Kálmán tanszékvezető egyetemi tanár irányításával. A kutatóhely rendszeres akadémiai támogatásban részesül, működési és szervezeti szabályzatát az Akadémia Elnöksége hagyta jóvá.

1966. óta 2 akadémiai státusú tudományos munkatárssal, valamint egy adminisztratív ügyintézővel bővült a kutatóhely létszáma.

1969-ben a három Jogi Kar négy Jogtörténeti Tanszékéből megalakult a Jogtörténeti Munkaközösség, amely az Akadémia reformját követően az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya, illetve az Állam- és Jogtudományi Bizottság alá tartozik. A Munkaközösséggel kapcsolatos adminisztratív-pénzügyi-szervezési stb. feladatokat kezdetől fogva az ELTE Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéke látja el.

A Magyar Jogtörténeti Tanszék, mint az MTA kutatóhelye az Akadémia átszervezését követően a Társadalomtudományi Főosztály felügyelete alatt működik.

Tudományos tevékenységét, a Főosztály által jóváhagyott kutatási tervek alapján, MTA pénzügyi támogatással végzi. A finanszírozási összegből a többi jogtörténeti tanszékek munkatársai részére az egyes témák kidolgozásához igényelt összegek biztosítva vannak.

Az MTA Elnökének 1974. évi határozata alapján időszerűvé vált a kutatóhelyen akadémiai kutatócsoport szervezése.

4./ Nemzetközi rendezvények, magyar kuoatók részvétele
a rendezvényeken

A jogtörténet felszabadulás utáni fejlődésében jelentős szerepet játszottak a nemzetközi kapcsolatok, s különösen az 1959. óta megrendezett konferenciák. A konferenciák munkájába 1965-ig a magyar és csehszlovák jogtörténészekon kívül csak alkalomszerűen kapcsolódtak be más országok jogtörténészei. Az 1965. utáni konferenciákon a résztvevők köre bővült előbb jugoszláv és osztrák, majd más államok jogtörténészeivel. A hatvanas évek második felétől a konferenciák témaválasztása körülhatároltabb, mint az előző időben.

Kiemelkedett a konferenciák közül a budapesti konferencia a civiljog fejlődéséről az utolsó száz évben; a Pécs-Siklóson megrendezett közigazgatástörténeti és a krakkói büntetőjogtörténeti konferencia. A tudomány- és egyetem-történeti konferenciák ugyancsak fontos feladatot vállaltak magukra, összegezték a tudományterület oktatási és kutatási problémáit. A szegedi tudománytörténeti konferencia, amely a jogtörténeti tudományok, beleértve a római jogot is, tudománytörténeti és didaktikai problémáit, valamint

a római jog recepcióját tárgyalta, különösen jelentős az előzőekben jelzett feladatok szempontjából. Külön említést érdemel az 1970-ben Moszkvában rendezett XII. nemzetközi történész kongresszus jogtörténeti szekciójának ülése, amely jelentős eredményeket hozott.

Az említett konferenciákat, amelyekre az utóbbi tíz évben került sor, az is jellemzi, hogy azok anyagát a rendező országok vagy teljes terjedelemben vagy kivonatossan publikálják, ami a nemzetközi együttműködést tovább mélyíti. A publikációk színvonalukban és témaválasztásukban jelentősen eltérnek, s bizonyos, hogy a szervezési munka további javításával a tudományos együttműködés még gyümölcsözőbbé válhat.

Az 1959-es első budapesti csehszlovák-magyar konferencián három magyar és egy szlovák résztvevő tartott előadást. A magyar referátumok szerzője: Sarlós Márton, Varga Endre és Sinkovics István.¹ Az 1961. évi pozsonyi konferencián a magyarok részéről Sarlós Márton² terjesztett be referátumot. Az 1962-ben Budapesten rendezett harmadik konferencia témaköre és résztvevőinek köre bővült, de a referátumok még nem kapcsolódtak meghatározott témakörhöz. E kon-

ferencia magyar referensei: Sarlós Márton, Varga János, Csizmadia Andor és Pecze Ferenc.^{3.} Az 1963-ban Bratislavában megrendezett negyedik konferencia tematikusan ugyan-csak körvonalazatlan volt még. A magyar szereplők: Csizmadia Andor, Kovács Kálmán és Pecze Ferenc.^{4.}

Az 1964-ben Budapesten tartott ötödik konferenciára magyar részről Sarlós Márton készített referátumot.^{5.} A hatodik konferencia, melynek színhelye Moravany, és időpontja 1965, tematikailag körvonalazott, a résztvevők köre pedig jelentősen szélesedett. A konferencián elhangzott kilenc referátum témája - a felszabadulás huszadik évfordulójával összefüggésben - a népi-demokratikus államok kialakulása. E konferencia magyar előadója: Csizmadia Andor, Kovács Kálmán és Pecze Ferenc.^{6.} A hetedik nemzetközi konferencia, amelynek színhelye 1965-ben Pécs, témaköre /körvonalazott/ a polgári szabadságjogok problematikája a dualizmus korában s az előadások köre számottevően bővült, tizenhét referátum hangzott el, ezek közül hetet magyar szerző készített.^{7.} A nyolcadik konferencia - valójában munkaértekezlet - speciális céllal jött össze 1966 tavaszán Egerben: a magyar, a csehszlovák és bolgár jogtörténetészek közösen vitatták meg a magyar állam- és jogtörténet

egyetemi jegyzete kéziratát. A kilencedik konferencián, amelyet 1966-ban Smolenicén rendeztek, három témakörben készültek előadások: a felvilágosodás hatása a jogi műveltségre; a jogi műveltség a XIX. század első felében és a Ratio Educationis előtti jogtudomány kérdései. A konferencia gazdag programja a jogtörténészek széles körét vonzotta. Az elhangzott 28 előadásból hét magyar szerző munkája.^{8.}

Az 1967-ben Budapesten megtartott civilisztika-történeti konferencián hét ország harmincegy jogtörténésze, közöttük tizenkét magyar az utolsó száz év magánjogi fejlődésével Közép-Európában foglalkozott. Az ülészak anyaga Csizmadia Andor és Kovács Kálmán szerkesztésében jelent meg német nyelven. A kötet tudománytörténeti, kodifikációs és intézménytörténeti tanulmányokat tartalmaz. Peschka Vilmos és Asztalos László a magyar magánjogtudomány dualizmuskori helyzetét, Horváth Pál tanulmánya pedig a dualizmuskori jogtörténetírás fő irányait tárgyalja.^{9.} A "Beitrag zur Geschichte der Gesetzgebung" c. fejezetbe öt tanulmány került, közöttük kettő magyar szerző műve. Mádl Ferenc a magánjogi és kereskedelmi jogi kodifikáció kérdéseit vizsgálja, Buzás József a szovjet törvényhozás hatását civil jogi jogalkotásra az 1918-1919-es forradalmi időszakban.^{10.} Az

"Über spezielle Probleme der Rechtswissenschaft und der Gesetzgebung" c. fejezet husz tanulmányt tartalmaz. Tizenkettő származik magyar szerzőtől. A földtulajdonjog feudális vonásait vizsgálja a burzsoá periódusban Kovács Kálmán tanulmánya.^{11.} A birtokjog és birtokvédelem alakulását, helyzetét az utolsó száz év magyar jogában veszi vizsgálat alá Bárnáth Zoltán.^{12.} A munkajogi fejlődéstörténet fontos kérdéseit tárgyalja Csizmadia Andor és Nagyné Szegvári Katalin tanulmánya.^{13.} Sarlós Márton a királyi kisebb haszonvételekről /iura regalia minora/, Tárkány-Szücs Ernő a régi magyar bányajog magánjogi elemeiről, Weiss Emilia a szerződési jog kodifikációs helyzetéről értekezik, Pecze Ferenc tanulmánya a licencjogról, Tóth Árpád a külkereskedelmi forgalmat korlátozó kivételes rendelkezésekről, Böszörményi Nagy Emil munkája az öröklési jog dualizmuskori állapotáról, Pap Tibor a polgári házassági jog szerződési elemeiről s végül Degré Alajos tanulmánya a gyámság intézményéről /1848-1878/ írva, a magánjogtörténet egy-egy jelentős kérdését ragadja meg.^{14.}

A szegedi konferencia anyagát a József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Acta kiadványa /1970/ tartalmazza. /Einzelne Probleme der Rechtsgeschichte und Römisches Recht, Szeged, 18-20, September, 1969./

E kiadványban publikált huszonhét tanulmányból tizenegy származik magyar szerzőtől. A konferencia két nagy témakörének megfelelően a publikációk is ily módon oszlanak meg. Az első témakör: "Die Frage der Rezeption des römischen Rechts in Mitteleuropa und auf dem Balkan", a másik pedig "Beiträge zur Lehrgeschichte der Staats und Rechtsgeschichte und des römischen Rechts". Az első témakörben négy magyar szerző publikál. Degré Alajos a jobbágy magánjog római jogi elemeivel foglalkozik, Diószdi György tanulmánya a frank formulás-gyűjteményekben található szerződéseket elemezve a korai feudalizmus jogának egyik legérdekesebb témáját taglalja; Kállay István a római jog feudalizmuskori továbbélését a városjogban /a budai jogkönyvet/ vizsgálja, illetőleg a kérdéssel foglalkozó tudományos irodalmat elemzi. Pólay Elemér tanulmánya a német pandektisztika két vezéralakja Savigny és Jhering birtoktanának a XIX. századi magyar civilisztikai irodalomra gyakorolt hatását vizsgálja, beható elemzés alá véve a magyar civilisztika nagy képviselőinek munkásságát.¹⁵

A második témakörön belül Benedek Ferenc, Bernáth Zoltán, Brósz Róbert és Csizmadia Andor tanulmánya a római jogi és jogtörténeti oktatás helyzetével, jelentőségével foglalkozik.¹⁶ Both Ödön kitűnő összegező tanulmányt ír a fel-

szabadulás utáni magyar jogtörténetírásról;^{17.} Horváth Pál pedig az összehasonlító módszer jogtörténeti alkalmazásának historiográfiai előzményeit foglalja össze.^{18.}

A Pécsi Tudományegyetem alapításának 600. évfordulója alkalmából 1967-ben Pécsen rendezett ünneppsorozat keretében került sor arra az egyetemtörténeti konferenciára, amelyen osztrák, olasz, lengyel, csehszlovák jogtörténészek vettek részt, s tovább folytatódott az a munka, amely a pécsi jogi kar által kiadott Jubileumi Tanulmányok I. kötetében a középeurópai magyar egyetemtörténet terén elindult.^{19.} A pécsi konferencia referátumai széles témakörben mozogtak.^{20.} A pécsi egyetemalapítás történeti körülményeit világította meg B₅nis György referátuma.^{21.} Mezey László tanulmánya számos új adattal gazdagította ismereteinket az egyetemet helyettesítő - elsősorban a jogi - oktatás helyzetéről.^{22.} Több szerző foglalkozott szűkebb értelemben vett egyetemtörténettel. Így Csizmadia Andor a XVIII-XIX. századi jogakadémiákról irt^{23.} referátumához még két tanulmány csatlakozott.^{24.}

A bratislavai Komensky Egyetem fennállásának 50. évfordulója alkalmából 1971-ben Smolenicén rendezett egyetemtörté-

neti történész-jogtörténész konferencián résztvevő magyar küldöttség tagjai ugyancsak a magyar egyetemtörténet kérdéseivel foglalkoztak. Több referátum felszabadulás utáni egyetemtörténeti kérdést választott témájául, így Horváth Pál tanulmánya a szocialista egyetemi reformokat,²³ Máthé Gábor és Révész Tamás tanulmánya az esti és levelező oktatás problémáit a budapesti jogi karon a felszabadulástól 1970-ig tárgyalta,²⁶ ugyanezt a kérdést vizsgálta Fodor Márta a pécsi kar vonatkozásában. Nagyné Szegvári Katalin a nők felsőfoku képzését tárgyaló monográfiájának szintézisét adta.²⁷ Kovács Kálmán a jogi oktatás reformjáról tartott előadást.²⁸

1972-ben Pécs-Siklós-on a pécsi egyetem szervezésében, a jogtörténeti szakosztály és a pécsi akadémiai bizottság közreműködésével a szocialista országok és több nyugati állam képviselői - elsősorban Gaudemet párisi professor, az Association Internationale d'Histoire du Droit et des Institutions elnökének részvételével folyt le az első közigazgatástörténeti konferencia. A konferencia nagy külföldi és hazai visszhangja egyaránt megállapította, hogy annak megrendezése azért volt jelentős, mert az ott elhangzott előadások a közigazgatás történeti értékelésével

konkrét segítséget nyújtottak a jelenlegi közigazgatási rendszer tökéletesítését célzó komplex kutatások megvalósításához. Mísrészt a mintaszerűen megszervezett konferencia aláhuzta annak az állításnak a helytállóságát, hogy közigazgatástörténetünket, hazai problémáinkat kellőképpen nem ismerhetjük meg a szomszéd népek történetének ismerete nélkül. Közös történeti multunk a történeti kutatásokból adódó problémáknak együttés megoldását kívánja meg. A négy szekcióban /a közigazgatás fejlődésének tendenciái, a biráskodás szerepe a közigazgatásban, a szakigazgatás, végül a helyi igazgatás kérdései/ megrendezett konferencia anyagát, mely az utolsó száz év középeurópai közigazgatás-történet kérdéseivel foglalkozott, a pécsi kar publikálta Csizmadia Andor szerkesztésében; a *Verwaltungs-historische Studien I-II. c.* gyűjteményes kiadásban 31 referátum és korreferátum jelent meg, tizenegy magyar szerző tollából. Átfogó témájú tanulmányt publikált a szerkesztő, melyben száz év magyar közigazgatásának reformkérdéseire mutatott rá. Degré Alajos a megyei levéltáraknak, mint a közigazgatási jog története forráshelyeinek jelentőségéről irt értékes munkát.²⁹ Máthé Gábor a közigazgatási és birói jogkörnek a dualizmus első éveiben történt elhatárolásáról közölt tanulmányt,³⁰ Balás Gábor Erdély közigazgatásának történetéről irt 1867 és 1919 között.³¹ Egy-

egy jelentős szakigazgatási témát, illetve a központi és helyi igazgatás egy-egy intézményének szervezetét és működését bemutató tanulmányt publikáltak a következők:^{32.} Buzás József Szekszárd város igazgatásáról 1918-19-es forradalmak idején, Gyalay Mihály a mezőgazdasági igazgatás alakulásának főbb jellemzőiről 1867 és 1914 között, Boros Lajos az alsófoku iskolai igazgatás történetével foglalkozott a Ratio Educationistól a Tanácsköztársasáig terjedő időben, Sik Ferenc az 1930-ban és 1934-ben a főváros közigazgatását szabályozó törvényekről, Tóth Árpád a kormánybiztosok intézményének legalizálását célzó intézkedésekről 1848 és 1912 között. A pénzügyi felügyelet és igazgatás fontos kérdését tárgyalta Révész Tamás tanulmánya az országgyűlés gazdasági jellegű ellenőrző tevékenységéről a kiegyezést követő időben és Szita János a magyar pénzügyi igazgatás önállóságát előkészítő intézkedésekről a dualizmus korában.^{33.} Végül Ruzsoly József az ellenforradalmi korszak első éveinek jelentős alkotmányjogi kérdését tárgyalta referátumában, amely egy nagyobb terjedelmű tanulmány szintézise:^{34.} "A vármegyék fellépése a nemzetgyűlés ellen 1920-21-ben". A Pécs-Siklósra rendezett konferencia anyagaként publikált tanulmányok jelentős része a szerzők hosszútávú kutatásá-

nak részeredményeit vagy szintézisét adta, elindítója lett a későbbiek során kibontakozó s más publikációkban közreadott közigazgatástörténeti kutatásoknak,^{35.} míg végül "A közigazgatás fejlesztésének komplex tudományos megalapozása" országos kutatási főcélkitűzés keretében Csizmadia Andor vezetésével széleskörű közigazgatástörténeti tevékenység bontakozott ki. /A beszámoló erre más helyen tér ki./

Moszkvában, 1970 augusztusában került sor a XII. nemzetközi történésszikkongresszusra, ahol a hazai jogtörténésszeket népes delegáció képviselte. A magyar delegáció az AIHDI /Association Internationale d'Histoire du Droit et des Institutions/ ülésén vett részt. Az ülészakon szereplő egyik téma: a központi és a helyi igazgatási szervek kapcsolatának története. A főreferátumot R.Villert tartotta az európai államok XVIII. századi regionális igazgatásáról. Csizmadia Andor a témához csatlakozva nyújtotta be a nemzeti referátumot: Les problèmes de l'administration provinciale en Hongrie au XVIIIe siècle címmel. A referátum mind az elnöklő Gaudemet professor, mind pedig Villert professor részéről elismerésben részesült. Ugyancsak egyetértéssel találkozott Kovács Kilmán felszólalása, amely-

ben a közigazgatás-, s általában a jogtörténeti kutatások súlypontjának az újabb időszakokra történő fokozatos áthelyezése szükségességét hangsúlyozta és indokolta.

A moszkvai ülészak is megerősítette, hogy a közigazgatástörténeti kutatásokat számottevően bővíteni kell.

Csizmadia Andort az AIHDI bírójának tagjává választották, melyben addig két szocialista ország képviselője /a lengyel J. Bardach, és a csehszlovák Vanecek/ vett részt, hazánk képviseletével a nemzetközi jogtörténész-szervezet vezetésében már három szocialista ország van jelen. A parlamenti intézmények történetével foglalkozó szekcióban Bónis Györgyöt másodtitkárrá választották.

A krakkói konferencia /1973-ban/ a szocialista országok nagyszabású jogtörténet-tudományi rendezvénye volt. Az 1971. évi smolenicei egyetemtörténeti konferencián merült fel büntetőjogtörténeti értekezéslet összehívásának igénye. A krakkói Jagelló Egyetem a konferencia szervezését példásan oldotta meg. A közel negyven, előre beküldött referátumot a rendezők hat szekció ülésében tüzték ki megvitatásra. A szocialista országok jogtörténészein kívül részt vet-

tek francia, osztrák és NSZK-beli jogtörténészek is.

A konferencia referitumai értékes tudományos eredményeket publikáltak, s közöttük több előző konferenciák /főleg tudománytörténeti konferenciák/ témájához is csatlakozott.

A büntetőjogtörténeti témák korszakhatára nem volt szigorúan zárt, bár többségben a közép-európai késleltetett polgári fejlődésig jutottak el. A témák között a tudománytörténet, a szakjogelmélet a kodifikációtörténet egyaránt - szerepelt.

A magyar delegáció részéről Csizmadia Andor tartott előadást az emberi és állampolgári jogok büntetőjogi védelméről. Kovács Kálmán referátuma az esküdtszéki, valamint az országgyűlési biráskodás megvalósítása ügyében a reformkorban lezajlott vitákat elemezte. Máthé Gábor a magyar sajtóesküdtszéki biráskodásról kimutatta, hogy a kiegyezés utáni fejlődés az 1848-es szabályozáshoz képest bizonyos visszaesést jelentett. Buzás József a polgári demokratikus forradalom idején az első világháború kirobbantásáért felelős miniszterek ellen kezdeményezett eljárásról szólt, a témája folytatása volt az 1966-es Moravány-i konferencián bemutatott anyagának. A jozefinizmus büntetőjogi reformjának hazai érvényesüléséről Hajdu Lajos értekezett.

A kódex végrehajtásának nehézségeit helyezte előadásának középpontjába, de kitért a témafeldolgozó tudományos irodalom kritikájára is.

A dualizmus kori hazai pénzügyi büntettekről Szita János nyújtott be tanulmányt, Degré Alajos pedig - aki a konfereencia munkijában a saját témáján túl is élénken bekapcsolódott - a magyar büntetőeljárásban alkalmazott torturát mutatta be. A magyarországi egyetemeken sokáig megmaradt egyetemi jurisdikció szervezeti elkülönítésével Pecze Ferenc foglalkozott. Ugyancsak ő a parlamenti képviselők jogállásának intézményes büntetőjogi védelmét tárgyalta.

A krakkói konferencia római jogi kérdések tanulmányozására is figyelmet fordított. Ebben a körben magyar részről Pólay Elemér, Visky Károly és Kállay István munkáját kell említenünk. A büntetőjogi fogalmak római jogi alapjairól főleg azokat a megállapításokat emelhetjük ki, melyek a túlzott visszavetítés ellen szóltak, Kállay István Honterus munkásságát mutatta be, minthogy a jeles erdélyi-szász humanistát tanulmányai egy időre a Krakkói Jagelló Egyetemhez kapcsolták. Erdély büntetőjogának utolsó száz évét Balás Gábor referátuma vizsgálta fel.

Az 1974-ben Krems-ben rendezett nemzetközi jogtörténe-
stálálkozó a XIX. századi polgári jogi kodifikációval /ki-
emelt témaként pedig az osztrák polgári jogi kodifikáció
hatásával/ foglalkozott. A magyar küldöttség tagjai e té-
makörben számos értékes tanulmányt készítettek. A polgári
jogi kodifikációs törekvések reformkori történetét Csizma-
dia Andor, a neoabszolutizmus korának magánjogi szabálya-
it Degré Alajos tanulmánya vizsgálta, Kovács Kálmán pedig
a dualizmus első évtizedében megindult kodifikációs törek-
véseket elemeste.^{36.} Pólay Elemér referátuma a XIX. száza-
di öröklési jogi kodifikációs elképzeléseket és kísérlete-
ket, különösen pedig Teleszky István kodifikációs koncepcióját vizsgálta.^{37.} A többi referátum egy-egy jelentősebb
polgári jogi intézmény szabályozását tárgyalta. Így Szita
János dolgozata a magyar szerzői jog történetét, Horváth
Pál a monopóliumok, Ruzsoly József pedig a kisajátítás
jogi helyzetét, illetve az intézmény XIX. századi szabá-
lyozását tette vizsgálat tárgyává. Máthé Gábor tanulmánya
a feudális maradványként továbbélő szőlőbirtokosi járadé-
kok felszámolásának folyamatát tárgyalja.^{38.} Bernáth Zol-
tán referátumának témája a jogtörténeti kutatások jelen-
tősége a kodifikáció és jogalkalmazás terén.^{39.} A kremsi
konferencia hat tanulmánya /Csizmadia Andor, Kovács Kál-

mán, Pólay Elemér, Máthé Gábor, Szita János és Horváth Pál tanulmányai, Kovács Kálmán szerkesztésében a *Rechtsgeschichtliche A bhandlungen /Jogtörténeti Értekezések*, Budapest, 1974./6. füzeteként jelent meg, *Rechtsgeschichtliche Studien zum Zivilrecht* címmel.

5./ A jogtörténeti publikációs tevékenység áttekintése a felszabadulástól 1975-ig

A felszabadulás utáni jogtörténetírásban két fejlődési szakasz különböztethető meg: az 1956-ot megelőző és az azt követő periódus. A második szakaszt az áttekinthetőség kedvéért két részben tárgyaljuk. /A., B.1. és B.2./

A./ A jogtörténetírás 1945 és 1956 között

Az első periódust jellemzi a marxista társadalomtudományok fokozatos térhódítása, másrészt a tudományos módszereiben és témaválasztásban az előző történeti periódus hatása, az ebből fakadó átmeneti jelleg, különösen az első években. Az ötvenes évek elejétől pedig a személyi kultusz és annak ideológiai következményei hatottak a jogtörténetírásra.

Erre az időszakra jellemző, hogy az idősebb jogtörténész generáció törekszik átvenni és alkalmazni a történelmi materializmus tanításait mind saját tevékenységében és a tudományos utánpótlás nevelésében, mind pedig az egyetemi oktatásban. A jogtörténeti kutatógárda megnövekszik, bekapcsolódik a fiatalabb nemzedék is, amely a felszabadu-

lás után fejezte be egyetemi tanulmányait.

A fejlődési szakasz elején olyan művek jelentek meg, amelyek a felszabadulás előtti kutatási eredményeket összegzik. Eckhart Ferenc, Bónis György és Ember Győző könyve emelhető ki.¹ A magyar jogtörténet oktatása jelentős eredményként tartja számon Eckhart Ferenc 1946-ban publikált tankönyvét, amely elsőként, bár igen vázlatosan és hézagosan foglalja össze a polgári kor egyes alkotmányjogi kérdéseit, a feudális jogfejlődést tárgyalva pedig az addig elhanyagolt témákat, mint a jobbágyok, városi polgárok jogi helyzete, stb. mutatja be. A tankönyv és a szerző egyéb, még a felszabadulás előtt írott művei ideológiai okok miatt a felszabadulás utáni jogtörténeti irodalomban fel-felhangoló viták és ellentmondó megítélések tárgyai lettek.

1953 után egyre több jogtörténeti munka jelenik meg már a felszabadulás előtt is működő jogtörténészek tollából, de megszólal a felszabadulás után nevelődő kutató gárda is. A jogtörténeti témák feldolgozása, főleg a legújabbkori témáké, szakjogászokat is mozgósított s ez az együttműködés elhozta meg a szakjogászok és jogtörténészek későbbi időszakban termékeny együttműködését. Ugyancsak a

kutatók személyi körének bővülése szempontjából jelentős, hogy a történészek tollából fontos, jogtörténetileg is releváns művek születtek már ebben az időben is. Így a marxista felfogású történészek és jogtörténészek együttműködése számos fontos kérdéskörben intézményessé vált.

Az első periódusban megjelent művek témaválasztását elsősorban a hiányok pótlásának feladata szabja meg. Kiemelkedő fontosságu s addig elhanyagolt témakörökre koncentrálnak a kutatók. Így az elnyomott társadalmi rétegek - elsősorban a parasztság /illetve jobbágyság/ - jogi helyzetének vizsgálata a feudális és a burzsoá periódusban.

A reformkor, az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc időszakának állam- és jogtörténete, a Tanácsköztársaság állam- és jogintézményei éppen úgy, mint a felvilágosodás állam- és jogeszméi az érdeklődés homlokterébe kerülnek.

A felvilágosodás témakörének sokoldalú kutatása és értékelése jól mutatja marxista történet- és jogtörténetírásunk eszmei elkötelezettségét, hiszen e téma vizsgálatának módszere és hangsúlyozottsága mintegy mérce a jogtörténeti kutatások progresszív és regresszív irányzatainak méréséhez. A dualizmus korszakát, az ellenforradalmi korszakot és a felszabadulás nagy történeti fordulatát szá-

mos és jelentős munka tárgyalta már 1956 előtt is. Megállapítható azonban, hogy jogtörténetírásunk ekkor még az újabb és legújabbkori állam- és jogfejlődést tárgyaló szintetizáló művekig nem jut el. Ennek részben a kutatói bázis szűk köre, részben pedig az az okat, hogy a köztörténeti és mozgalomtörténeti kutatások ugyancsak a fejlődés kezdetén lévén, még nem tették lehetővé a nagyobb-szabású jogtörténeti kutatómunkát. A személyi kultusz éveiben kvalakult dogmatikus szemlélet pedig számos olyan kérdésben, amelynek ideológiai tisztázása feltétlenül szükséges a jogtörténeti kutatásokhoz, megakadályozta az árnyaltabb megközelítést. / Utalhatunk olyan kérdésekre, mint a mozgalomtörténet sematikus feldolgozási módja, szociológiai alapfogalmak, mint a társadalmi osztály és réteg fogalmának tisztázatlansága, a jogfejlődést befolyásoló tudati, illetőleg felépítményi kategóriák feltáratlansága, stb./

A felszabadulás utáni kutatások eredményeként Bónis György megjelenteti első tanulmányát a Mohács előtti magyar jogi kultúra és jogásznemzedék szerepéről.^{2.}

A magyar jakobinusmozgalom vezető személyiségei által képviselt nézetek, kapcsolatuk a francia felvilágosodással több jogtörténeti tanulmány és könyv témája. Így Degré Alajos Őz Pálnak állit emléket, Both Ödön könyve Hajnóczy József életpályájának és rajta keresztül a jakobinusmozgalom jogi nézetrendszerének első nagyszabású monografikus feldolgozása. Ugyancsak ő Montesquieu politikai és jogi nézeteinek magyarországi visszhangjáról irt tanulmányt. A Hajnóczy kiadványok sorában jelentős helyet foglal el a Csizmadia Andor szerkesztésében megjelent és az ő bevezető tanulmányával ellátott, Hajnóczy Közjogi és politikai írásait publikáló mű.^{3.}

A jobbágyok jogi helyzetével több munka foglalkozik, így Eckhart Ferenc nagy levéltári kutatásra alapozva mutatja be Mária Terézia és II. József jobbágypolitikáját, majd később a XVI. és XVII. századi földesuri biróságról jelenteti meg nagyszabású és élénk visszhangot kiváltó könyvét. Degré Alajos hosszú kutatómunkájának első termékeként publikálja a jobbágy magánjog egyik intézményéről, az árvagyamokról irt tanulmányát.^{4.}

A jogtörténetírás első jelentősebb megemlékezése a Tanácsköztársaság államáról és jogáról /minthogy Rákos Ferenc uttörő munkáját e témáról inkább visszaemlékezésnek, mint tudományos munkának foghatjuk fel/ az 1955-ben publikált kötet,⁵ melyben több jelentős tanulmány jelent meg jogtörténészek és szakjogászok tollából. A szakjogászok jogtörténeti témájú munkáit tartalmazza a Tanulmányok az állam- és jog kérdései köréből c. kötet,⁶ melyben Király Tibor és Nagy Tibor tanulmánya különösen figyelmet érdemel. A történészek jogtörténeti témájú vagy jogtörténeti összefüggései miatt jelentős munkássága gazdag és oly terjedelmes témakört érint, hogy csak példászerűen említhető. Így Trócsányi Zsoltnek Erdély kormányzatát II. Rákóczi Ferenc korában vizsgáló művére, s ugyancsak általa írott, az erdélyi parasztság történetével foglalkozó művére,⁷ Szabó Istvánnak az 1351. évi jobbágytörvényeket elemző munkájára, Gerics Józsefnek a királyi kápolna hiteshelyi tevékenységét tárgyaló tanulmányára gondolhatunk elsősorban.⁸

Fekete Lajos 1955-ben publikálta német nyelven a jogtörténeti szempontból is rendkívül fontos forráskiadványát a török hódoltsági területen a török uralom által bevezet-

tett pénzügyi és katonai igazgatásról.^{9.}

A felvilágosodás, a reformkor és az 1848-49-es forradalom és szabadságharc állam- és jogtörténetét számos munka tárgyalja mind történészek, mind jogtörténészek tollából. Így Benda Kálmán nagyon értékes, gazdag forráskiadványa,^{10.} valamint Barta István nagy forrásfeldolgozásra alapozott tanulmányai.^{11.} 1848 centennáriuma adott alkalmat számos tanulmány- és forráspublikációra. Kiemelhetők a történészek által írottak közül: Varga Zoltán két cikke a debreceni trónfosztás jelentőségéről, Borossy András munkája a debreceni országgyűlés működéséről;^{12.} Csizmadia Andor tanulmánya az 1848/49-es népképviselői országgyűlés zárt üléséről, majd Beér Jánossal közösen publikált forrásgyűjteménye ugyancsak erről az országgyűlésről ad tájékoztatást.^{13.}

- Kossuth politikájával és történeti szerepével számos munka foglalkozott, születésének 150. évfordulója alkalmából pedig tanulmánykötet jelent meg. A Kossuth-megemlékezések közül Ember Győző Kossuthnak a Honvédelmi Bizottmányban betöltött szerepéről, Sinkovics István az önálló pénzügyeket megteremtő Kossuthról írott nagy monográfiája emelhető ki, I. Tóth Zoltán Kossuth nemzetiségi politikáját méltatja, Szabó István pedig a jobbígyfelszabadítás terén ki-

fejtett munkájáról emlékezik meg.

A dualizmus igazságügyminisztériumának szervezetéről és működéséről Szász András irt, "arsai Elek pedig a Horthy korszak első hónapjaiban jelentős ellenforradalmi tevékenységet kifejtő kormánybiztosokról publikált széleskörű forrásfeldolgozásra alapozott tanulmányt.^{15.}

Jelentős munkák születtek a felszabadulás utáni államszervezetről, a felszabadulás 10. évfordulójára megjelent közel 700 oldalas tanulmánykötetre utalhatunk elsősorban. Ide sorolható azonban Gál Évának a köztársaság megteremtéséről és Balázs Tibornak a Pest megyei Nemzeti Bizottságok történetéről irt tanulmánya is.^{16.}

B.1./ A jogtörténetírás 1956 és 1969 között

Az ellenforradalom egyidőre a magyar jogtörténetírás fejlődését is megakasztotta, de a konszolidációs periódusban a tudományos kutatásokhoz még kedvezőbb lehetőségek nyíltak, mint megelőzően. A jogtörténeti kutatások fellendülése mindenekelőtt arra vezethető vissza, hogy a tudományos kutatások elől, - különösen a társadalomtudományok szem-

pontjából van ennek nagy jelentősége - elhárultak a személyi kultuszból származó dogmatikus gátak. A jogtörténeti kutatásokra is ösztönzőleg hatottak a marxista filozófia, illetve a történeti materializmus tudományos kutatói körébe lezajlott viták, egyes társadalmi jelenségek, fogalmak tisztázása. Tudománytörténetileg és a kutatási módszert tekintve legjelentősebb jellemvonásként a pozitívizmus és neopositívizmus árnyaltabb megítélését emelhetjük ki. A szociológusok által feltárt eredmények pedig különösen az ellenforradalmi korszak állam- és jogfejlődését és a felszabadulás utáni fejlődést vizsgáló szakjogtörténeti kutatásokat segítik.

Pozitív jelenséggként értékelhető a jogtörténészek és szakjogászok közötti egyre intenzívebb együttműködés is, ami elsősorban azzal magyarázható, hogy a szakjogászok tudományos kutatásaik körében a társadalmi összefüggéseket szélesebb körben vehették vizsgálat tárgyává, mint a személyi kultusz éveiben, s így a vizsgált jogintézmények történeti múltja is inkább felkeltette figyelmüket.

A kutatómunka körülményeinek fent említett változása mellett nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy állami szer-

veink, különösen pedig a Magyar Tudományos Akadémia státuszok biztosításán kívül anyagi támogatással, s bizonyos publikációs lehetőséggel is segítették a kutatásokat.

Nem feladatunk a jogtörténeti oktatás helyzetének vizsgálata, mégis megállapítható, hogy az egyetemen dolgozó jogtörténészek, akik jelentős hányadát teszik ki a kutatóknak, 1956 után a magyar és egyetemes állam- és jogtörténet tananyagának korszerűsítésében is figyelemreméltó eredményeket értek el. Átdolgozott jegyzeteket, új tankönyveket és az intenzív oktatást segítő korszerű forrásanyagot bocsátottak a hallgatók rendelkezésére. E munka személyenként eltérő értékben és mértékben, de összességében jelentős időt és energiát kötött le.

A jogtörténeti kutatás témakörét tekintve, a korai és virágzó feudalizmus periódusát tárgyaló jogtörténeti- és jogtörténeti jellegű publikációk elsősorban történészek-től származtak. Ez több tényből adódik: így a történészi és némiképp a levéltárosi kutatóhelyek körének bővülése, a történészek jogtörténeti érdeklődésének növekedése, valamint az is, hogy az Akadémia a jogtörténeti kutatásokat koordináló tevékenység körében a jogtörténészek figyelmét a burzsoá korszak témáira irányította. Nem utolsó szempont

az sem, hogy a jelzett periódust tárgyaló művek publikációs lehetőségei kedvezőbbek. A kutatások súlypontjának áthelyezését indokolja /bár a súlypontáthelyezés mértéke vitatható/ az is, hogy a polgári jogtörténetírás az újabb korszakok kutatását teljesen elhanyagolta, s a szűkös kutatói bázis munkáját évtizedekre megszüntette a hiányok pótlása. A történettudományban hasonló jelenség észlelhető azzal az eltéréssel, hogy a feudalizmust kutató történészek csoportján belül a kutatók jelentékeny köre a hanyatló feudalizmus témái felé fordul. A korai és a virágzó feudalizmus témáival foglalkozó történeti és jogtörténeti kutatások viszonylagos apadása, és a kutatók személyi körének szűkülése egyéb okokra is visszavezethető, amellyel a beszámoló az "elvárások" körében foglalkozik.

A tárgyalt periódusban publikált munkák témaválasztását az előző periódusban is jelenlévő okok továbbra is befolyásolták, így az elnyomott osztályok jogi helyzetének kutatása, a forradalmi periódusok és a haladó nézetek bemutatása továbbra is a kutatások központjában maradt, s az ilyen irányú kutatásokat az évfordulók is ösztönözték. A "fiatalabb generáció" /felszabadulás után indulók/ hosszútávú kutatásai is beértek és jelentős tudományos

eredményeket hoztak. A feudális és burzsoá periódusban az állam központi és helyi szerveit illetően, de a szakjogfejlődés terén is átfogó és szintetizáló alkotások születtek. Pozitív jelenséggént emelhető ki az is, hogy a jogtörténészek figyelme több történeti periódust felölelő kutatások felé fordult, ami lehetővé tette, hogy a jogintézmények fejlődéstörténetét a társadalmi változások függvényeként mutassák be.

A nemzeti ideológia multjáról és jelenéről lefolytatott tudományos vita s az ebben a témakörben publikált tanulmánykötet /1964/ a magyar jogtörténetírásnak is ösztönzést adott. Tudománytörténeti kutatások bontakoztak ki /eredményeit ld. alább/, de az említett vita szemléleti irányt szabott az állam- és jogintézményi kutatásoknak is. A hatvanas évek végétől megjelent jogtörténeti publikációkban mind a témaválasztást, mind a tudományos feldolgozást tekintve e hatás kimutatható. A jogtörténeti kutatásokban egyre inkább érvényesült a haladó nemzeti hagyományok mellett - különösen a dualizmus és az ellenforradalmi korszak témáinak kutatásában az intézménytörténeti elemzés mellett az ideológiai hatások vizsgálata. A hatvanas évek elejétől - Szabó Imrének Az összehasonlí-

tó jogtudomány c. tanulmánytól datálhatóan /1962/ - az összehasonlító módszer elmélyültebb alkalmazásának igénye jelentkezett. A komparatiztikus módszer jogági alkalmazására Eörsi Gyula munkája /a burzsoá magánjogi rendszerek kialakulásáról/ adott példát. A komparatiztika jogtörténeti alkalmazásának lehetőségeiről módszertani külföldi képviselőinek /Coing, Ancel, David és a szocialista Bardach, valamint a szovjet szerzők/ munkásságát elemezték a jogelméleti és jogtörténeti irodalomban egyaránt. A komparatív módszer alkalmazásának kérdése a jogtudományi historizmust is az érdeklődés homlokterébe állította. Kulcsár Kálmán tanulmánya /A historizmus szerepéről a jogtudományokban - 1962./ példa erre. A komparatiztikus módszert magát továbbra is vitatja a jogtudomány, ezen belül a jogtörténetírás, de vitathatatlan, hogy a hatvanas évektől megjelent igényesebb publikációk a módszert a lehetőségekhez képest alkalmazzák.

A korai és a virágzó feudalizmus állam- és jogfejlődésének témakörében jelentős alkotások születtek. Gyórfy György gondos nyelvészeti, archeológiai, etnográfiai és okleveles kutatásokra alapozott munkája a magyar állam eredetéről,¹⁸ Bónis György tanulmánya Székesfehérvárnak a korai

Árpád korban játszott szerepéről, ugyancsak az ő tanulmánya a kuriai irodák munkájáról a XIV-XVI. században. Bónis György megvédi doktori disszertációját, majd publikálja az abban foglalt több évtizedes forrásfeltáró munkájának eredményeként monográfiáját a Mohács előtti jogtudó értelmiségről. Ugyancsak ő a témához kapcsolódó jogforrástani és eszmetörténeti munkáival, kisebb publikációinak egész sorozatával pedig a feudális magyar jog fejlődésében jelentős formuláskönyvekről szerzett ismereteinket gyarapítja.¹⁹ Bertényi Iván a nádori és az országbirói ítélőmesterek tevékenységét mutatja be, Gerics József pedig a XIV. századi királyi udvari biráskodás és közigazgatás témájával foglalkozik.²⁰ A jogtörténeti kutatásokat segíti Mályusz Elemér műve Zsigmond központosítási törekvéseiről, valamint könyve: A konstanzi zsinat és a magyar főkegyuri jog. Az utóbbi indította Csizmadia Andor a királyi főkegyuri jogról írott tanulmány publikálására.²¹ Csizmadia Andor doktori disszertációként védte meg, majd publikálta a magyar állam és az egyházak közjogi kapcsolatait több történeti periódusban, - de különösen a Horthy-korszakban - bemutató munkáját, amely néhány év múltán a külföld felé szóló átdolgozott formában német nyelven is megjelent.^{21/a} A feudalizmus idején

fontos szerepet játszó királyi kincstartók helyéről és működéséről a XV-XVII. századi államszervezetben Kubinyi András és Bónis György ír.²². Az egyetemes és a magyar jogtörténet számára egyaránt jelentős

Elekes Lajos könyve a rendiség és a központosítás problémáiról.²³ Sarlós Mirton pedig figyelemkeltő gondolatokat fejt ki a szentkorona-tanról publikált tanulmányában.²⁴

A feudáliskori helyi igazgatással számos értékes tanulmány foglalkozott. Ezek közül kiemelkedő jelentőségű Szabó István könyve a falurendszer kialakulásáról, Bácskai Vera munkája a XV. századi mezővárosokról és Fügedi Erik nagymonográfiája a középkori magyar várasi privilégiumokról.²⁵

A jobbágyok törökhódoltsági helyzetével számos, elsősorban társadalomtörténeti munka foglalkozott, melyekben kisebb-nagyobb mértékben jogtörténeti szempontból is fontos megállapításokat találhatunk. Kifejezetten jogtörténeti jellegű, de történetileg is nagy jelentőségű Varga Endre forrásgyűjteménye, amelyet értékes bevezető tanulmány egészít ki.²⁶

Az egyetemes jogtörténeti kutatások terén Horváth Pál kandidátusi disszertációja, amely könyv formában jelent meg, a középkori faluközösségekről, a feudális kor egyik alapintézményéről ad szintézist. Ugyancsak ő a komparatistika eszközeit és a témáról szóló külföldi irodalmat is felhasználva védi meg és publikálja doktori disszertációját "A kelet- és középeurópai népek jogfejlődésének főbb irányai"-ról.^{27.}

A török kiűzésétől az 1848-as polgári forradalomig terjedő időszak jogtörténeti témái felé fokozott figyelemmel fordultak az 1956 utáni időszakban is történészeink és jogtörténészeink. Különösen jelentős a helytörténeti kutatások kibontakozása.

A központi államhatalmi szerveket tárgyaló jogtörténeti munkák zömmel kisebb tanulmányok, de valamennyi fontos kérdéssel foglalkozik. Így Nagy István tanulmánya az 1773 evi udvari kamarai ügyviteli reformot, Veres Miklós könyve a tárnoki hatóság, illetőleg a tárnoki szék 1526 és 1849 közötti történetét dolgozta fel.^{28.} Kiemelkedő jelentőségű Varga Endre tanulmánya, majd széleskörű, gondos forrásfeltárással alapozott könyve a Királyi Curiáról, a-

melyet a történészek és jogtörténészek egyaránt elismeréssel fogadtak.^{29.}

A török utáni és a prekapitalista periódusban a magyar városok szerepe növekszik. Történeti és jogtörténeti munkák mutatják, hogy a felszabadulás után kutatóink felismerték a téma fontosságát. A témaválasztás és a feldolgozás módja egyaránt kiemelik Bónis György könyvét: Buda és Pest bírósági gyakorlata a török kiűzése után 1686-1707.^{30.}

Ide sorolható Tóth András és Nagy István tanulmánya Pest város lakosságának és önkormányzatért folyó harcáról^{31.}

és Both Ödön monográfiája Szeged város reformkori büntető-bírósági gyakorlatáról.^{32.} Az egyházi mezővárosok jogi helyzetét és felszabadulásukért folytatott harcát a XVIII. században mutatja be Csizmadia Andor könyve.^{33.}

A mezővárosok, falvak, uradalmak helyzetével számos munka foglalkozik, a történészek tollából is, ezek közül néhány jogtörténeti vonatkozása miatt figyelmet érdemel.^{34.}

A jobbágyok jogi helyzete a tárgyalt történeti periódusban számos publikáció témája. Kiemelkedő jelentőségű Varga János történeti jellegű, de jogtörténetileg is figyelemre méltó

tó munkája, amely a jobbágybirtok különböző formáival foglalkozik Mária Terézia urbáriumának kiadása és 1849 között.³⁵ Sarlós Márton tanulmányában a jobbágyok tulajdonosi helyzetét vizsgálja. Tárkány Szücs Ernő pedig értékes tanulmányt közöl a Vásárhelyi testamentumokról - a gyermektelen jobbágyok végrendelezési jogáról.³⁶ Sági Vilmos könyve alapos forráskutatásra támaszkodva egy jelentős paraszti réteg: a mezőgazdasági bérmunkások jogviszonyait elemzi a XVI. századtól 1848-ig terjedő történeti periódusban.³⁷ Széchenyi reformeszméivel és a jobbágykérdésben kifejtett álláspontjával foglalkozik Sarlós Márton monográfiája. Ugyancsak ő mutatja be Deák Ferencnek a jobbágykérdésről az 1832/36-os országgyűlésen képviselt álláspontját.³⁸ Hajdu Lajos két értékes tanulmányt publikált³⁹ a Habsburg-birodalomban végrehajtott büntetőjogi kodifikációról. A korszak büntető és büntető-eljárásjogi intézménytörténetét gazdagítja Degré Alajos és Sik Ferenc egy-egy tanulmánya is.⁴⁰

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc állam- és jogintézményeiről a kutatás értékes eredményeket tárt föl 1956 után is, s egyben megállapítható, hogy polgári forradalmunk állam- és jogintézményeit bemutató munkák száma az

idők multával egyre gyarapszik. Csizmadia Andor tanulmánya az 1848/49-es forradalom idején működő kormánybiztosok kormányzati, adminisztratív és igazságszolgáltató tevékenységét tisztázza. Széleskörű forráselemzésen alapuló könyvének témája pedig az 1848/49-es választási rendszer. Ugyancsak az 1848/49-es választási rendszer a témája Both Ödön egyik tanulmányának.^{41.} A forradalom és szabadságharc büntetőjogát elemzi Sarlós Béla könyve és Both Ödön két monográfiája.^{42.}

Az abszolutizmus állam- és jogtörténeti kutatásához alapvető munka Sashegyi Oszkár levéltáros könyve az "Abszolutizmus kori levéltár", amelyet egy monográfia terjedelmű bevezetés tesz még gazdagabbá. E munkának, s a szerző egy másik tanulmányának köszönhető, hogy az e periódussal foglalkozó kutatók szilárd bázisról indulhatnak.^{43.}

A jogtörténészek számára is jelentős Szabad György könyve 1860-61-es évek közjogi problémáiról, Galántai István és Kovács Endre munkája a kiegyezésről.^{44.} Az első világháborút megelőző időszak egyik jelentősebb politikai eseményével, a koalíció felbomlásával és a Nemzeti Munkapárt megalakulásával foglalkozik Pülöskei Ferenc disszertáció-

ja és könyve.^{45.}

Nagné Szegvári Katalin a nők művelődési jogaiért folytatott harca témaköréből előbb tanulmányokat, majd kandidátusi disszertációt írt. Kutatási eredményeit könyvformában is publikálta.^{46.}

A dualizmushoz fűződő publikációk sora látott napvilágot a Jogtörténeti tanulmányok I., II. és III. kötetében, e gyűjteményes kötetek jelentőségére később tér vissza a beszámoló.

Az 1918-as polgári demokratikus forradalom és a Tanácsköztársaság államáról és jogáról történészek, szakjogászok és jogtörténészek tollából számos tanulmány és könyv jelent meg az 1956 utáni időszakban is. A gazdag termésből csak a legkiemelkedőbbek említhetők. Hajdu Tibor az 1918/19-es tanácsrendszerről, a régi államapparátus szétzuzásáról és a tanácsrendszer kiépüléséről ad áttekintést. Szentpéteri István műve a tanácsok megalakulásáról és jogi szabályozásáról^{47.} ír monográfiát. E mű Hajdu Tibor könyvével együtt szilárd megalapozást ad a további kutatásoknak. Sarlós Béla könyve a Tanácsköztársaság forradalmi törvény-

székeiről széles forrásgyűjtés alapján mutatja be, hogyan védelmezi a forradalmi törvényszék az új társadalmi és politikai rendet.^{48.} Sarlós Márton által szerkesztett kötet értékes tanulmányokat tartalmaz a Tanácsköztársaság állam- és jogintézményeiről,^{49.} az 1918/19 évi forradalmak félszázados évfordulóján publikálja Schönwald Pál a polgári demokratikus forradalom állam- és jogintézményeit bemutató könyvét, mely a szerző kandidátusi disszertációja.^{50.}

A felszabadulás utáni állam- és jogrend kiépülése számos szakjogászai munka témája. Közigazgatás-történeti jelentősége miatt kiemelkedő Beér János könyve a helyi tanácsok kialakulásáról és fejlődéséről^{51.} és Csizmadia Andor műve a nemzeti bizottságok tevékenységéről 1944 és 1949 között.^{52.}

B.2./ Jogtörténetírásunk 1969-1974 között.

A magyar jogtörténetírás 1969 és 1974 közötti eredményeit vizsgálva az előző időszakhoz képest néhány jellegzetesség szembetűnik. A tudomány művelőinek köréről és a feldolgozott témák tartalmi és módszerbeli jellemzőiről: a

jogtörténeti kutatók személyi köre a vizsgált periódusban csak egy fővel bővült, de a hatvanas években kezdőknek számítók kutatók tudományosan beértek. A jelzett időszakban viszonylag sok nagymonográfia született. Részben összegezéseként az előző évek kisebb lélegzetű, illetőleg részeredményeket közlétező feldolgozásainak, részben tudományos fokozat megszerzése érdekében születtek. A publikációk témaválasztásit illetően jelentős eredményként tartjuk számon a városi proletáriátus szociális és munkajogi viszonyait tárgyaló művek megjelenését, bár megjegyezhető, hogy e téren még a hiánypótlás elején tartunk, s kifejezetten jogtörténeti feldolgozás kevés jelent meg e témakörben. A vizsgált periódusban az új- és legújabb kor jogtörténeti témáinak feldolgozása tovább folytatódott, s a dualizmuskor intézményeinek feldolgozása terén éppen úgy mint az ellenforradalmi korszakot illetően jelentős alkotások születtek. Különösen az ellenforradalmi rendszer hatalomra jutásának és a fehérterror időszakának vizsgálata hozott jelentős eredményeket. A Horthy-korszak jogtörténeti feldolgozása terén még mindig jelentékeny a lemaradás, ami annál is figyelemre-méltóbb, mert a köz- és moza galomtörténeti feldolgozások e korszakot illetően jelentősen előrehaladtak az utóbbi 10-15 évben. Különösen szegé-

nyes az ellenforradalmi korszakban az egyes szakjogászok történeti feldolgozása, illetve a fasizálódás kimutatása az alkotmányjog és államigazgatás témakörében.

Mulasztásainkat csak részben pótolja a szakjogászok tevékenysége, akik tudományos feldolgozásuk során többnyire összehasonlító megközelítéssel foglalkoznak a Horthy-korszak jogintézményeivel. Az utolsó öt évben megjelent jogtörténeti munkák, különösen a nagymonográfiák - de számos kis tanulmány is - alapos forráselemzésre épülnek.

A tudományos feldolgozás módszerében szinte általánossá vált a komparatiztikus megközelítés igénye. Külön említést kell tenni az új magyar állam - és jogtörténeti tankönyvről /Csizmadia A.-Kovács K.-Asztalos L., Bp. 1972./, amely a felszabadulás óta az első marxista igényű szintézis.

A tudománytörténeti és módszertani feldolgozások tükrözik leginkább azokat az ideológiai hatásokat, amelyek tudományunkat a felszabadulást megelőzően és azt követően érték. A felszabadulás utáni évek utkeresése után, a történettudományi és filozófiai vitákat követően került sor arra, hogy a szellemtörténet hatásít a jogtörténeti-

rásra vizsgálat tárgyává tegyék. Az 1955-ben az ELTE Al-
lam- és Jogtudományi Karán rendezett vitaülés - az akkor
katedravezető - Eckhart Ferenc és iskolája tevékenységét
értékelte, felidézve az 1931-es "Eckhart-vita" tanulsága-
it. A vita a jogtörténetírás helyzetéről, szerepéről és
ideológiai befolyásoltságáról a Horthy korszakban és a
felszabadulás utáni években nem volt mentes sem a személyi
tulzásoktól, sem az ideológiai tisztázatlanságoktól. Fi-
gyelemreméltó, hogy az "Eckhart-vita" a felszabadulást
megelőzően /1931/ és a felszabadulás után is mintegy ide-
ológiai választóvonalaként jelentkezett. Eckhart iskolájá-
nak tevékenységét 1931-ben jobbról támadta a "hivatalos
tudomány", az 1955-ös kritika¹ pedig, noha jogosan kifo-
gásolta az iskola szellemtörténeti indíttatásait, nem vet-
te eléggé figyelembe olyan értékeit, mint a módszerében
jelentkező igényességét, a tudománytalan nacionalista né-
zetek bá or birálatát. Az 1955-ös vita Eckhart iskolájának
a szláv jogtörténeti hatások vizsgálata terén elért szerény
eredményeit elismerte, nem eléggé honorálta azonban a job-
bágyság jogi sorsa iránti ucható érdeklődést. Az "Eckhart-
vita" csak a hatvanas évek végén, részben a szegedi, azt
megelőzően a smolenicei tudománytörténeti konferenciákon,
illetve a felszabadulás 25. évfordulójára elkészült jogtör-

téneti mérlegekben kapott részletezőbb és objektívabb értékelést. Degré Alajos két tanulmánya - 1968-1969-ben - a dualizmus és a Horthy-korszak jogtörténetirásáról,^{2.} majd Both Odön tanulmánya a jogtörténetirás felszabadulás utáni 25 évről,^{3.} azt követően Bónis György külföldön /Savigny-Zeitschrift - 1970-1971/ megjelent cikke teljesebbé tette az utolsó száz év tudománytörténeti számvetését.^{4.} Az 1969-1971 közötti^{5.} jogtörténetirás eredményeiről Vargyai Gyula készített áttekintést, Kovács Kálmán pedig a jogtörténetirás feladatait vizolta fel, részletes bibliográfiával.^{6.} A tudománytörténeti kutatások a felvilágosodás és a reformkor jogtörténetét, illetve "historizmusát" /a szakjogtudományban jelentkező történeti felfogást/ is beható vizsgálódás alá vonták. E körben Szabó Imre nyomdokain járva - aki a jogászok közül elsőként végezte el a jogelmélet tudománytörténeti számvetését - számos részlet-tanulmány született nemzetközi konferenciák, egyetemi évfordulók alkalmából. A tudománytörténeti kutatások terén részben feltáró, részben összegező tevékenységével Horváth Pál tűnt ki, aki az utóbbi 10 évben számos tanulmányt publikált e témakörben, tanulmányait kötetben is összegezte.^{7.} A tudományág markánsabb egyéniségeiről /Hajnik, Timon/ több szerző is készített tanulmányt.^{8.} Szakjogászaink

és római jogászaink ugyancsak jelentős művekkel gyarapították a jogtörténet historiográfiáját, különösen Pólay Elemér Jehring publikációi emelhetők ki.⁹

A komparatiztika mint téma a hatvanas évek elejétől jelenik meg jogtudományi irodalmunkban, s azt követően a jogtörténetírásban. Szabó Imre már hivatkozott tanulmánya után a komparatiztika kül- és belföldi művelőinek munkásságát értékelő állásfoglalások jelentek meg, egyelőre azonban inkább a komparatiztika tudományos értékeit, mint az összehasonlító módszer tartalmi elemeit tisztázta a jogtörténetírás.¹⁰ A komparativizmus mint tudományos módszer helyes alkalmazását a marxista filozófiai, szociológiai és egyéb társadalomtudományi kutatások továbbra is nagymértékben segíthetik.

A jogtörténeti kutatások szempontjából egyik alapvető fontosságú kutatói bázis és egyben a jogtörténész kutatások forráslelőhelye az Országos Levéltár. A jogtörténeti kutatások helyzetének vizsgálata tehát feltételezi a levéltári munka helyzetének ismeretét is.

Az Országos Levéltár feladatának tekintti az őrizetében lé-

vő fondok iratanyagát létrehozó országos kormányhatóságok és felsőbiróságok történetének vizsgálatát. Így a jogtörténeten belül a kormányzat, a közigazgatás és bíraskodás történetét vizsgálja.

1969 óta az alábbi jogtörténeti vonatkozású kiadványi jelentek meg:

Nagy István: A magyar kamara 1686-1848. Akadémiai Kiadó, 1973., Trócsányi Zsolt: Erdélyi kormányhatósági levéltárak. Akadémiai Kiadó, 1973., Varga Endre: A Királyi Curia 1780-1848. Akadémiai Kiadó, 1974.

Ezekon az önálló köteteken kívül folyóiratban, a Levéltári Közleményekben és a Levéltári Szemlében számos, az állam- és jogtörténet körébe vágó, az államigazgatás és jogszolgáltatás történetének egyes kérdéseit a középkortól a legújabb korig tárgyaló tanulmányt publikáltak.

A feudális állam és jog fejlődéstörténetét - periódusokat tekintve - nem egyforma sulyal vizsgálta a tudományos irodalom. A munkáknak aránylag nagyobb része a virágzó és a késői feudalizmus időszakát tárgyalta. Az Árpádkor egy-

egy ünnepélyes megemlékezés keretében vagy csak a téma-felvetés igényével jelent meg. E körben Csizmadia Andor tanulmánya az Aranybulla kiadásának 250. évfordulója alkalmából emelhető ki. Ugyancsak jubileumi megemlékezés Bónis György István királyról irt cikke.^{11.}

A virágzó feudalizmus állam- és jogfejlődését több nagy monográfia és tanulmány tárgyalja. Tudományos jelentőségét és értékeit tekintve kiemelkedik Bónis György doktori disszertációja, amely a Mohács előtti Magyarország jogtudó értelmiségének jogi műveltségét, a jogalkotásban és jogalkalmazásban játszott szerepét veszi elmélyült, nagyon gazdag levéltári forrásanyagra támaszkodó vizsgálat tárgyává. Ugyancsak ő több tanulmányt publikál a központi királyi bíróság, a királyi és rendi jogalkotás kérdéséről.^{12.} Ertékes jogtörténeti monográfia jelenik meg Bertényi Iván tollából az országbirói intézmény XIV. századi történetéről, amely egyben a szerző kandidátusi értekezése is. Az országbirói méltóságról a szerző több kisebb publikációt is közzé tett.^{13.}

A városjog története köréből két tanulmány látott napvilágot, mindkettő Székesfehérvár jogával foglalkozik.^{14.}

Számos kisebb munka tárgyalja e periódus egyes jogintézményeit és az államszervezet tevékenységét. Ezek közül kiemelkedik Degré Alajos tanulmánya, amely a megyei közgyűlések XVI-XVII. századi szerepét széleskörű forrásfeldolgozásra alapozottan elemzi.¹⁵ A XVIII. századi jogfejlődést vizsgáló feldolgozások között a várostörténet, ezen belül a városi igazgatás, különösen az adóügy témája emelhető ki, de a városi igazgatás Mária Terézia alatt lezajlott reformjának feldolgozása és a pest-budai hivatali utasítások bemutatása, mint tartalmi értékei, mind pedig nagy-monografikus terjedelme miatt jelentős.¹⁶ Igazgatástörténeti témát munkált ki Hajdu Lajos tanulmánya, az állami tisztségviselők minősítéséről II. József uralkodása idején,¹⁷ Szita János pedig az 1514 utáni jobbágyelnyomás jogi eszközeit mutatta be dolgozatában.¹⁸

A reformkor jogtörténetének kutatói jelentékeny részben szakjogi intézménytörténetet publikáltak /ld. alább/. E korszak megyei közéletének fontos mozzanatait, a megyei tisztujjitást és a megyei közgyűlések szavazási rendjét tárgyalja Degré Alajos két tanulmánya.¹⁹

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc jogtörténetének feldolgozása terén Kovács Kálmán tanulmánya a burzsoá típusu kormány létrehozásáért vívott küzdelmet mutatja be, Degré Alajos Zala megye központi igazgatásáról írt cikket, Máthé Gábor pedig Székesfehérvár igazgatását elemzi.^{20.}

A neoabszolutizmus időszakának tanulmányozása során mind a jogtörténészek, mind a történészek számára alapvető kézikönyv Kállay István munkája a korszak pénzügyigazgatási levéltáráról.^{21.}

A dualizmus jogtörténeti feldolgozása gazdag. Elkészült több résztanulmány publikálása után - Pecze Ferenc nagy monográfiája, amely a magyar parlamenti jog intézményeit a XIX. század második felében elemzi.^{22.} Sarlós Béla monográfiája a felszabadulás utáni első nagyobb munka Deák Ferenc igazságügyminiszteri tevékenységéről.^{23.} A dualizmus válságéveivel foglalkozó jogtörténészek számára igen fontos mű Pölöskei Ferenc könyve a Kormányzati politika és parlamenti ellenzék 1910-1914.²⁴

A központi állami ellenőrzés szervezetének kialakulásáról Révész Tamás írt tanulmányt,^{25.} Máthé Gábor pedig a bírói

hatalom gyakorlásáról szóló 1869; IV. tc. vizsgálatának eredményeként több cikket publikált.^{26.} Sik Ferenc Fejér megye, Szita János pedig Tolna megye dualizmuskori igazgatástörténetének egy-egy témáját dolgozta fel.^{27.}

Az 1918/19-es polgári demokratikus forradalom es a Tanácsköztársaság állam- és jogintézményeit tárgyaló munkák között nagy jelentőségű Sarlós Béla doktori disszertációja a Tanácsköztársaság jogrendszerének kialakulásáról. A mű a Tanácsköztársaság levéltári iratanyagának beható tanulmányozására alapul, s így hosszú időre kiinduló pontja lehet minden, a témával foglalkozó feldolgozásnak.^{28.} Kovács Kálmán az 1918/19-es polgári demokratikus köztársasághoz fűződő államjogi változások átfogó bemutatását nyújtja,^{29.} Gergely Ernő két tanulmánya pedig a Tanácsköztársaságnak a nemzetiségi kérdés megoldására tett intézkedéseit, illetve e problémának a föderatív strukturával való összefüggéseit tárta fel,^{30.} Pecze Ferenc az alkotmánytervezet országos gyűlési plenáris vitájit, illetve a gyűlés összehívásának körülményeit,^{31.} Degré Alajos és Sági Vilmos a helyi igazgatás egy-egy kérdését dolgozta fel.^{32.}

A Horthy-korszak államát és jogát monográfiák tárgyalták,

több közöttük kandidátusi disszertáció. A korszak első éveit, a fehérterror idejéhez fűződik Vargyai Gyula nagy levéltári kutatásokra alapozott kandidátusi disszertációja a katonai igazgatásról és a kormányzói jogkorról. Sik Ferenc disszertációja a fehérterror egyes intézményeit több jogágot érintő feldolgozásban mutatja be, Rév Erika kandidátusi értekezése pedig a népbiztosok perét dolgozza fel.³³ Kovács Kálmán disszertációja az utolsó száz év magyar jogtörténetének fontos témáit tekintti át.³⁴

Az 1929. évi közigazgatási törvény Tolna megyében történő végrehajtását elemzi Révész Tamás tanulmánya,³⁵ Pölöskei Ferenc az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának belpolitikai összefüggéseit tárgyalja.³⁶

A felszabadulás 25. évfordulóján számos tanulmány foglalkozott a népi demokratikus államrendszer kiépülésével /a tanulmányok egy részét ld. alább a Jogtörténeti tanulmányok kötetei kapcsán/. Az apparátus kiépülésének egy-egy lényeges mozzanatát mutatja be Csizmadia Andor cikke az önkormányzatok és a nemzeti bizottságok szerepét, Gergely Ernő két tanulmánya pedig a népi demokratikus államrendőrség megszervezését.³⁷ Degré Alajos, Máthé Gábor és

Ruszoly József pedig a vidéki közigazgatás kiépülésének egy-egy mozzanatáról ír.^{38.}

A szakjogági intézménytörténet művelői közül többen a magánjogtörténetet választották témául. Kovács Kálmán a feudális földtulajdoni intézmények továbbélését vizsgálja a burzsoá periódusban,^{39.} Csizmadia Andor tanulmánya pedig a decima megszűnését tárgyalja.^{40.} Pólay Elemér a XIX. századi polgári jogi kodifikáció két fontos mozzanatát: a magyar öröklési jog kodifikációjának kísérletét és Jehring birtoktanának hatását a magyar kodifikációra elemzi.^{41.} A feudális magyar magánjog egyik speciális intézményét, a "családülést" mutatja be Kállay István tanulmánya,^{42.} Rácz Lajos monográfiája pedig - a fiatal kutató első nagyobbszabású műveként - a polgári házasság hazai megvalósulását választotta témaként.^{43.} Gyalay Mihály tanulmánya a budapesti kerületi helytörténeti monográfiakötetben az iparjog-fejlődést több vonatkozásban érinti.^{44.}

A büntetőjog és a büntető eljárásjog történetével foglalkozó munkák között a legjelentősebb Hajdu Lajos kandidátusi disszertációja Az első /1975-ös/ magyar büntetőkódex tervezet-ről,^{45.} a könyv a kódex előkészületi munkáit és a kódex-

tervezeteket nagy levéltári anyagra támaszkodva behatóan elemzi. A reformkori és a dualizmuskori büntetőjogi kodifikációs munkálatokat tárgyalja Kovács Kálmán több tanulmánya,^{46.} végül a feudális büntetőeljárás egy intézményének - a torturának - megjelenését hazai jogunkban Degré Alajos mutatja be.^{47.}

A jogforrástani feldolgozások száma megnövekedett. Jogtörténészek, levéltárosok, a jogelmélet szakemberei egyaránt foglalkoztak e fontos témakörrel. A középkori magyar jog elemei közül a római jogot, a kánonjogot, és a szokásjogot mutatja be Bónis György nagymonográfiája.^{48.} Az emberi jogok magyarországi megfogalmazását, jogforrási megjelenését átfogóan - több korszakon át - közelíti meg Csizmadia Andor cikke.^{49.} Máthé Gábor és Kovács Kálmán az államhatalmi és államigazgatási szervek normatív tevékenységéről készített elaborátumot.^{50.} Kállly István a családi és uradalmi levéltári fondok kezeléséről írott cikke hasznos segítője a jogtörténeti kutatásoknak.^{51.}

A komparatív, jogelméleti megközelítést jogtörténeti elemzési módszerrel ötvözi Varga Csaba egy sor publikáció-

ban. Különböző jogforrástani kérdéseket tárgyal a magyar, szovjet, francia, angolszász jogrendszerekben, sőt az ókori kodifikációs folyamatot is elemzi. Különösen érdekes az egyetemes jogtörténeti kutatás és oktatás szempontjából figyelemreméltó az afro-ázsiai jogrendszerek modernizálási folyamatát bemutató tanulmánya.^{52.}

A helytörténeti kutatások terén néhány jogtörténetileg is figyelemreméltó tanulmány-gyűjtemény, illetve összeállítás született. A "Tanulmányok Tolna megye történetéből" V. kötete a megye igazgatástörténete szempontjából jelentős tanulmányt közöl Hajdu Lajos tollából;^{53.} a Sápi Vilmos szerkesztésében megjelent "Edelény multjából" néhány fejezete ugyancsak tartalmaz jogtörténeti anyagot.^{54.} Fodor Márta a sárközi kontraktualista jobbágycsoportokról írt tanulmányt.^{55.}

A munkásosztály kapitalizmuskori helyzetét elemző munkák között részben jogtörténeti vonatkozásúak Sápi Vilmos tanulmánya a cselédlakások problémájáról és Gergely Ernő feldolgozásai a bányászok szakszervezeti mozgalmáról.^{56.}

C./ Időszakos kiadványok

A Jogtörténeti tanulmányok kötetei jelentős mértékben segítenek a jogtörténeti munkák publikációs nehézségein, bár azokat korántsem szüntetik meg. Tematikus körvonalazásuk csak részben valósulhat meg, hiszen különböző történeti periódusban kutató jogtörténészeknek ad közzlési lehetőséget.

A publikációk jelentékeny része az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc utáni jogfejlődést mutatja be, tehát az akadémia távlati kutatási orientálásának megfelelő. Az első kötet, amely 1966-ban jelent meg, 15 tanulmányt tartalmaz magyar és egyetemes jogtörténészek, illetve római jogászok tollából.

A második tanulmánykötet az osztrák-magyar kiegyezés 100. évfordulójára készült és 1968-ban jelent meg. A kötet a dualizmuskorral foglalkozó jogtörténeti tanulmányokat publikált magyar, szlovák, lengyel és osztrák jogtörténészek-től. Tematikailag két csoportra oszthatók: a dualizmus államelméleti és államjogi kérdéseivel, és a dualizmus álla-

mának és jogának egyéb kérdéseivel foglalkozó munkákra. A külföldi szerzők műveit a magyar jogíszközönség igényeit figyelembevéve magyar fordításban közli.

A Jogtörténeti tanulmányok harmadik kötete, a kiadási nehézségek miatt csak 1973-ban látott napvilágot. A kötet tematikája három kérdéskört ölel fel. Jogtörténészeink és államjogiszaink közül azok, akik munkásságukat a Magyar Tanácsköztársaság állama és joga egyes kérdéseinek szentelték, első szocialista államunk 50. évfordulója alkalmából kutatásaik eredményét a kötet első részében tették közzé. A kötet második része a jogtörténészeknek a felszabadulással kapcsolatos, annak 25. évfordulójára készített tanulmányait tartalmazza, melyek a felszabadulást követő idők állam- és jogtörténeti kérdéseinek még fel nem tárt részleteit derítik fel. A kötet harmadik részében a jogtörténészek, szakjogászok és történészek néhány vegyes tematikájú tanulmánya foglal helyet. Külön érdeme a kötetnek - hasznos kezdeményezés és folytatásra ösztönöz -, hogy "szemle" részében L. Bianchi, Pecze Ferenc és Vargyai Gyula tollából összefoglalót ad az utolsó 3-4 évet tekintve a csehszlovák, jugoszláv és magyar jogtörténetírás eredményeiről.

Jogtörténeti tanulmányokat közöl a Jogtörténeti Értekezések, az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszékének kiadványsorozata is, amely 1971-ben indult el. A sorozat - melyet Kovács Kálmán professzor, a tanszék vezetője szerkeszt - felújítva a régi jogtörténeti szemináriumi füzetek megbecsülendő hagyományait, a kar, illetve az akadémia anyagi támogatásával évenként 1-2 kiadványt tesz közzé, 1974-ig 6 száma jelent meg. Öt füzetben a tanszék munkatársainak tanulmányai láttak napvilágot,⁴ a hatodik füzet a kremsi polgári jogtörténeti konferencián résztvevő egyes magyar jogtörténészek tanulmányait tartalmazza, német nyelven.

6./ A tervezett publikációs és kutató tevékenység

1./ 1975-ben kiadásra kerülő munkák

A publikálásra már leadott munkák egy része, amelyeknek megjelenése 1975-ben, legkésőbb 1976-ban várható, nagyobb terjedelmű, hosszabb kutatás eredményeit összegező vagy tudományos kutatást alapozó monográfia, más része a következő évtizedre tervezett nagyobb munka résztanulmánya, illetve egyéb kisebb méretű tanulmány.

A témaválasztást tekintve örvendetes, hogy a kutatók figyelmé az akadémiai ösztönzésnek is megfelelően, # összhangban az 1970-es moszkvai nemzetközi történészkongresszus határozataival, továbbá a publikációs lehetőségekkel is számolva közigazgatástörténeti, illetve egyéb szakjogi intézménytörténeti kutatások felé fordult. További jellegzetessége a folyamatban lévő publikációknak, hogy viszonylag nagy súllyal szerepel a forráskiadás. A kutatók tematikus érdeklődését ismérve, ez a távlati kutatási területekkel függ össze, illetve a lezárt kutatásokban végzett forrásfeltárás eredménye.

B./ 1976/1980 közötti időben publikálásra tervezett munkák

A következő öt év publikációs tervei mutatják, hogy kutatóink folytatják forrásfeltáró és publikáló tevékenységüket. E periódusban az átfogó jellegű monográfiák - több közöttük doktori, illetve kandidátusi disszertáció - dominálnak. E monográfiák jelentős tudományos értéket képviselnek, így kívánatos, hogy az Akadémiai Kiadó a jelzett időszakban több lehetőséget biztosítson a jogtörténészek publikációinak.

C./ Az 1980 utánra tervezett kutatások.

A tervezett távlati kutatásoknak ma még csupán témakörei és főbb irányai rajzolódnak ki. A kutatók jelzéseiből azonban néhány tendencia felvázolható. Többen az eddig kissé háttérbe szorult civilisztikai intézménytörténeti kutatásokra kívánnak rátérni, illetve kutatásaikat e téren összegezni. A tervezett munkálatok között szerepelnek: a jobbágyi vagyongjog monografikus összegezése, burzsoá tulajdonjogi és birtokjogi kutatások és a munkajogtörténet meglehetősen elhanyagolt intézményeinek kutatása. Az igazgatástörténeti kutatások summázásának szándéka látható azokból a megjelölésekből, amelyek a helyi és központi igazgatás egységeinek intézménytörténeti

kutatását jelzik. /Uradalom, község, város, stb. igazgatása./
Monografikus feldolgozás várható államjogi témákból is, mint
a választójog fejlődéstörténete a magyar burzsoá periódusban,
a felszabadulás előtti alkotmányfejlődés átfogó elemzése, a
Horthy-korszak államának bemutatása, stb.

Olyan, eddig feldolgozatlan, vagy csak részben feldolgozott
témák is monografikus kimunkáláshoz jutnak, mint az egyházi
bíráskodás, városi bíráskodás.

Erdély állam- és jogtörténete egyes problémáinak feldolgozá-
sát is több kutató tűzte ki célül.

A büntetőjogi és büntető eljárásjogi témákra nem jelentettek
be hosszútávú kutatót, de feltehető, hogy az ily témákat
kutatók továbbra is a területen kívánnak maradni. Megjegy-
zendő, hogy a kérdőíves felmérésre többen nem jelentettek be
hosszútávú kutatást.

ad/A./ 1975-ben publikálásra kerülő munkák:

A jogforrás publikációk körében jelentős Bónis Györgynek
Bácskai Verával együtt végzett forráspublikáló tevékenysége,

melynek első termése már ebben az évben, folytatása pedig a következő 5 évben várható, Ugyancsak Bónis György írja a 10 kötetes Magyarország történetének Anjou-kori fejezetét is.^{1.}

- Helytörténeti forráskiadvány terve fűződik Kállay István nevéhez, aki Székesfehérvár és Kaposvár kiváltságleveleiről ír tanulmányt, Hajdu Lajos pedig Tolna megye XVIII. századi történetére vonatkozó forrásokat publikál.^{2.}

Nagy érdeklődéssel várt mű Sinkovics István diplomatikája.^{3.}

Varga Csaba a középkori kodifikációról írt tanulmányt, Gyalay Mihály xerografált formában teszi közzé helynévlexikonát /1723-1945/, melynek gondosabb formában történő publikálása mind a történészek, mind a jogtörténészek számára nagy haszonnal járna.^{4.}

A civilisztikai intézménytörténet csak szerény képviselőhez jut az ez évi publikációk között. Négy cikk lát napvilágot a római jog, illetve a burzsoá magánjog intézménytörténete, valamint kodifikációs munkálatai témakörében.^{6.}

A büntetőjog története ugyancsak két témával szerepel, a XX. századi középeurópai büntetőjogfejlődés problémáival Sik Ferenc tanulmánya, az 1843/44-i büntetőkódex tervezeteinek né-

hány fontos vitakérdésével Kovács Kálmán foglalkozik.^{7.}

A közigazgatástörténet terén kiemelkedő jelentőségű Csizmadia Andor könyve, amely a felszabadulás előtti magyar közigazgatástörténet átfogó elemzését adja a XVIII. század második felétől - Mária Terézia és II. József reformjait is beleértve - a tanácstörvényig.^{8.} A mű jelentős utmutatás a közigazgatás-történettel foglalkozó jogtörténészeknek. A felvilágosodás igazgatástörténetének egy részintézményét tárgyalja Hajdu Lajos munkája.^{9.} A közigazgatástörténet tudományos kutatásának problémájával foglalkozik Degré Alajos cikke.^{10.} A felszabadulás utáni közigazgatási reformról ír Máthé Gábor.¹¹ Városigazgatás a témája Bónis György tanulmányának,^{12.} Kállay István pedig az Eszterházy hercegi hitbizomány XVIII. századi igazgatásának történetéről ír.^{13.}

Államjogi témakörben publikál Ruszoly József egy összehasonlító módszerrel megírt monográfiát a választási biráskodás európai történetéből.^{14.} Magyné Szegvári Katalin nagymonográfiája, társszerzőként Ladányi Andorral, a nők nemzetközi éve alkalmából jelenik meg, a nők főiskolai képzésének szabályozását tárgyalja az 1895-től 1919-ig terjedő időben. Ugyancsak ő irt tanulmányt az első numerus clausus törvény megalkotásá-

ról és publikálja francia nyelven a nők főiskolai képzéséről írt monográfiájának summáját.¹⁵ Degré Alajos Zala megye reformkori követutatisiról publikál.¹⁶ Pecze Ferenc pedig az 1861-es választási szabályzatot dolgozza fel.¹⁷ Kovács Kálmán a felszabadulás utáni évek vonatkozásában a jogalkotás egyes problémáit, továbbá a magyar jogtörténeti kutatások néhány új jellemző vonását elemzi.^{17/a}

Kállay István és Bertényi Iván feudális bírósági témákat munkálnak ki egy-egy tanulmányban.¹⁸ Pecze Ferenc orosz nyelvű ismertetésében a Jogász Szövetség jogtörténeti szakosztálya munkásságáról számol be.¹⁹

Gergely Ernő a bányászok szervezkedésével és bérköveteléseivel foglalkozik két monográfiában.²⁰ Schönwald Pál összeállítást jelentet meg büntetőeljárás témakörben.²¹ Rév Erika ismeretterjesztő családjogi kézikönyv szerkesztését, illetve ebben tanulmány publikálását jelentette be.²²

Ad/B./ 1976-1980 között tervezett publikációk, illetve kutatások

A decreta Regni Hungariae 1458 utáni folytatását tervezi Bónis György.²³ Batthyány Lajos miniszterelnöki iratait rende-

ni sajtó alá Urbán Aladár, munkája nagy jelentőségű az 1846/49-es témákkal foglalkozó kutatók részére. Ugyancsak ő dolgozza fel az 1848-as miniszterelnöki hatáskör kérdését és ugyanazon időszakban a katonai ügyészség történetét.^{24.} A kodifikáció elméleti alapproblémáiról nagymonográfiát ír, s kandidátusi disszertációként kívánja megvédeni Varga Csaba.^{25.} A renaissance-kori magyar politikai gondolkodás történetét dolgozza fel, s ennek egy részét publikálja Bónis György.^{26.} Bernáth Zoltán pedig a jogtörténeti kutatás egyes elméleti kérdéseivel kíván foglalkozni.^{27.}

A magyar burzsoá magánjog történetét dolgozza fel Asztalos László nagymonográfiája.^{28.} Rév Erika késői feudaliskori családjogi kutatásokat folytat,^{29.} Brósz Róbert a birtokvédelem történetét a római jogban dolgozza fel.^{30.} Sik Ferenc pedig a XX. századi büntetőjogi reformtörekvéseket hazai és európai összehasonlítással kutatja. Schönwald Pál ugyancsak büntetőjogtörténeti kutatásokat tervez.^{31.}

Igazgatástörténettel a kutatók közül sokan foglalkoznak mind a központi, mind pedig a helyi igazgatás kérdéseivel. Mindenekelőtt két, már elkészült monográfia vonja magára a figyelmet: Sarlós Béla a közigazgatás és hatalompolitika összefüggéseit vizs-

gálja a dualizmus idején,³² Hajdu Lajos pedig doktori disszertációként megvédeni és publikálni kívánja a jozefizmus igazgatási reformtörekvéseiről és azok végrehajtásáról készült munkáját.³³

Ugyancsak monográfia Csizmadia Andor műve a miniszterális irányításról a két világháború között. Ugyancsak ő a magyar szociális igazgatás kérdéseivel is foglalkozik a felszabulás előtti korszakban.³⁴ Kovács Kálmán az igazságügyi kormányzat és szervezet fejlődését kívánja bemutatni.³⁵

Városigazgatási és várostörténeti művekkel jelentkeznek Kállay István és Vörös Károly.³⁶ A területi önkormányzat kérdéseivel foglalkozik Ruzsoly József és Degré Alajos.³⁷ Szakigazgatási kérdéseket a jozefinizmus reformjai köréből, valamint az 1848/49-es forradalom, illetve a neoabszolutizmus és a dualizmus időszejéből tárgyal Hajdu Lajos, Urbán Aladár, Szita János tervezett tanulmánya.³⁸ Degré Alajos pedig a nemesi /kurialista/ községek birtokviszonyait, biráskodását és igazgatását mutatja be a XVIII-XIX. században.^{38/a.}

Az államjog-történeti munkák körébe sorolható, publikálásra leadott, s rövidesen megjelenő két monográfia: Pölöskei Ferencnek az ellenforradalmi rendszer kormányzati berendezkedéséről írott

munkája³⁹. és Nagyné Szegvári Katalin monográfiája a nők egyetemi tanulmányairól a Horthy-korszakban és a felszabadulás után⁴⁰:

Több kandidátusi disszertáció védeése és publikálása várható az államjog-történet köréből. Így Máthé Gábor munkája a magyar burzsoá igazságügyi szervezet kiépüléséről szól, s e téma dualizmus-kori továbbfejlődésének problémáit mutatja be.⁴¹ Fodor Márta az alkotmányfejlődés sajátosságát dolgozza fel a két világháború közötti időben,⁴² Ruzsoly József pedig a választási biráskodás magyarországi történetét írja meg és kívánja kandidátusi disszertációként megvédeni.⁴³ Révész Tamás a sajtójog szabályozásáról és gyakorlatáról a dualizmus időszakában címmel készít kandidátusi disszertációt.⁴⁴ Doktori disszertáció védését és publikálását tervezi Vargyai Gyula A magyar állam története a második világháború időszakában címmel.⁴⁵ Pecze Ferenc a parlamenti választójogról és a Tanácsköztársaság legfőbb képviseleti szervéről ír.⁴⁶ Nagyné Szegvári Katalin továbbfolytatja a numerus clausus törvények kutatását és publikálását, valamint az un. zsidó törvények hivatáskorlátozó rendelkezéseit is feldolgozási körébe vonja,⁴⁷ Kállay István pedig a tiszti szék történetét dolgozza fel.⁴⁸

A Deák-évforduló kaposán Csizmadia Andor, Máthé Gábor és Degré Alajos publikál,^{49.} illetve Sarlós Béla nagymonográfiája dolgozza fel Deák politikai és jogi nézeteit.^{50.}

A gazdasági eselődés jogviszonyairól 1848-1914 közötti időszakban Sápi Vilmos készít monográfiát, ugyancsak ő kívánja bemutatni az idénymunkásság jogviszonyainak alakulását a magyar burzsoá periódusban.^{51.} Gergely Ernő a bányász munkásság helyzetével foglalkozó kutatását folytatja. A bányászok szervezkedését és bérviszonyait a gazdasági válság idején monografikusan dolgozza fel. Ugyancsak ő kifejezetten szakjogtörténeti, bányajogi monográfiát kíván írni a bányavárosok és a bányászok privilégiumairól.^{52.}

Végül Sápi Vilmos a Vác története című munkát szerkeszti e ezen belül helyi igazgatástörténeti fejezetet publikál.^{53.}

Ad/c/ 1930 utánra tervezett kutatások

A civilisztikai intézménytörténeti kutatások körében kiemelkedő jelentőségű Degré Alajos nagymonográfiája, melyben több évtizedes kutatásait kívánja összegezni a magyar jobbágyság vagyongáról.^{54.} E munka publikálása mindenképpen támogatásra méltó az

az Akadémiai Kiadó részéről. A burzsoákori magánjogtörténet s ezen belül a tulajdonjog és birtokjogi intézmények kutatását tervezi Ruszoly József.⁵⁵ Nagyné Szegvári Katalin a női és gyermekmunka jogi szabályozását a kapitalista magyar jogban kívánja megkezdett és részben megjelent munkája folytatásaként kutatni.⁵⁶

Az igazgatástörténet körében Máthé Gábor a központi igazgatás dualizmuskori fejlődését kutatja.⁵⁷ Kállay István Székesfehérvár közigazgatásának történetét dolgozza fel az 1686-1945 közötti - időszakban. Sápi Vilmos ugyancsak igazgatási témával: a községi és a mezővárosi igazgatással és biráskodással foglalkozik, Hajdu Lajos pedig az uradalom igazgatási és jogalkalmazó szerepét kívánja vizsgálni a hanyatló feudalizmus korában.⁵⁸

Jelentős államjogi témákat dolgoz fel Csizmadi Andor tervezett monográfiája a felszabadulás előtti alkotmány és közigazgatás fejlődéséről. E mű a szerző államjogtörténeti és közigazgatástörténeti kutatásait összegezi, alkalmas arra, hogy a két fontos jogtörténeti kutatási terület eredményeit a külföldi tudományos érdeklődésnek közvetítse.⁵⁹ Kovács Kálmán a Horthy-korszak állam-szervezetének és jogának fasizálódását vizsgálja a harmincas évek

második felében.⁶⁰ Ruzsoly József a magyar választójogi törvényhozás átfogó történetét kívánja bemutatni.⁶¹ A női választójogért folytatott harcot hazánkban, tekintettel a külföldi választójogi szabályozásra, vizsgálja Nagyné Szegvári Katalin.⁶²

A bírósági szervezet és eljárásjog intézménytörténeti feldolgozása három kutató mozgósít. Bónis György a magyar egyházi bíráskodás történetét a középkorban,⁶³ Kállay István a városi bíráskodást 1686-1848 között,⁶⁴ Hajdu Lajos pedig Erdély bírósági szervezetét 1690 és 1867 között tárgyalja.⁶⁵

Az erdélyi jogtörténet egyes kérdéseit az 1919 előtti időszakban kívánja kutatni Balás Gábor.

Az Országos Levéltár kutatói 1975-ben jogtörténeti vonatkozású önálló kiadványt nem publikálnak. Kutatási és publikációs terveik a következők:

Tolyó kutatások:

A magyarországi központi kormányzat tisztségviselői, 1526-1848 -
- 50 iv, 1867-1944 - 40 iv. A magyarországi szociális igazgatás

tisztségviselői 1867-1944 - 20 iv. A magyar kamara 1526-1636 - 20 iv. Erdély kormányzata a nemzeti fejedelmek idején - 40 iv. A magyarországi sz.kir. városok kormányzata 1686-1848 - 25 iv. Az 1848/49-i minisztérium - 30 iv. A magyarországi központi államigazgatás 1848-1867 - 40 iv. A magyarországi szociális igazgatás 1867-1944 - 30 iv. A témák kutatása részben áthúzódik a következő ötéves ciklusra.

Az 1985-ig terjedő tíz éves időszak új kutatási témái:

A Habsburgok központi kormányzói 1526-1848 - 40 iv. Az osztrák államtanács és Magyarország 1761-1768 - 20 iv. A magyarországi központi államigazgatás 1686-1848 2. kötet - 80 iv. Erdély kormányzata a Habsburg fejedelmek idején - 20 iv.

7. Fejlesztési célok, feladatok

a./ A felszabadulás után a tudományág szerepe a felsőoktatásban jelentősen megnőtt, mert a marxizmusból fakadó történeti szemlélet jobban érvényesül a jogi oktatásban is. Új, ideológiailag és tudományos szempontból megfelelő jegyzetek, tankönyvek és segédletek előkészítése tudományos feladat. A szakjogi studiumok is méltán várják a jogtörténet egyetemi oktatásától szakterületük alapvető intézményeinek történeti megalapozását. A jogtörténeti kutatói bázis jelentékeny részben egyetemi oktatási feladatokat is ellát, így az oktató-kutatók lehetősége a tudományos munkára oktatási feladataik miatt korlátozott. Különösen az utóbbi években megfogalmazott oktatáspolitikai irányelvek /intenzív oktatás/, valamint a hallgatói létszámnövekedés miatt e hátrány egyre érezhetőbb. Az oktató-kutatók kutatási feltételei a tudományos munka feltételeinek fokozott biztosításával /technikai, anyagi segítség/ részben javíthatók. E helyzet egyben jelzi, hogy az oktató munkától függetlenített kutatói helyekre egyre inkább szükség van.

b./ A jogtörténeti kutatásokkal szemben a történettudomány és a

szakjogtudomány - a fenti didaktikus feladaton kívül is - igényekkel lép fel. A szakjogászok egy részének tudományos érdeklődése mindinkább az általuk vizsgált jogintézmények történeti múltjának jogalkotási és jogalkalmazási kérdéseire is irányul. Kivánatosnak tűnik a kölcsönös információ alaposabb megszervezése.

A tételes jogtudományokkal szemben jelentkező tudományos feladatok közül kiemelkedik a jogtörténészek bekapcsolása az államigazgatási komplex tudományos kutatásba. A közigazgatástörténeti kutatások eredményeit és távlatait Csizmadi Andor egyetemi tanár tervtanulmánya rögzíti /MTA Állam- és Jogtudományi Intézet. Budapest, 1973./. A tervtanulmány és Kovács Kálmán által készített opponensi tanulmány tartalmazza azokat a kutatási témákat, amelyeket a jogtörténészek a jogág fejlődéstörténetének feltárása érdekében vállaltak.

o/ A gyakorlati jogászai szakterületek - különösen a törvényelőkészítő tevékenységet irányító Igazságügyminisztérium juttatja kifejezésre -, hogy a jövőben is igénybe kívánja venni a jogtörténeti megalapozó kutatásokat. E téren azonban a kapcsolatok csak "in statu nascendi" állapotában vannak.

speciális feladatai miatt kívánatosnak látszik történészeket és a feudális korral foglalkozó jogtörténészeket intézményesen is bekapcsolni.

b./ A tudománvág kutatói publikációs lehetőségeinek biztosítása. Kívánatos egy jogtörténeti periodika létesítése, mely tanulmánykötetek mellett a kutatási részeredményeknek nyitna publikációs teret, s mozgósíthatná a jogtörténeti érdeklődésű történészeket és szakjogászokat is. A periodika lehetővé tenné a nemzetközi kapcsolatok továbbfejlesztését is, a külföldi szerzőknek publikációs lehetőséget teremtve számíthatnánk a külföldi publikációk lehetőségének növelésére is. Mőd nyilván továbbá arra, hogy a külföldi jogtörténeti irodalom jelentős alkotásainak tervszerű ismertetésével a hazai jogtörténészek rendszeresen informálódjanak a külföldi irodalom felől. A periodika lehetővé tenne továbbá, hogy egyes létezően fontos módszertani és tudománypolitikai kérdések jogtörténeti vonatkozásait a jogtörténészek megvitassák. Végül a Jogtörténeti Szakosztály állandó fóruma lehetne a szakosztály élete, működése jobb szervezésének.

d./ A jogtörténeti nemzetközi együttműködés elmélyítése, programozása és szervezése ugyancsak fontos feladat. Az utóbbi 10 év tapasztalataiból kiindulva /ld. a felmérés 5. pontját/ a nemzetközi együttműködés a belföldi tudományos tevékenység ösztönzője. Ugyanakkor lehetőséget ad arra, hogy a szocialista államok jogtörténészei történeti múltunk olyan problémáját is megvitassák, amelyekben nem teljesen egységes az álláspont. A nemzetközi kapcsolatok ápolásához /a kiküldetések anyagi fezete, hazai rendezvények alapjainak biztosítása, idegen nyelvű publikációk/ a NTA fokozott segítségére van szükség. A nemzetközi kapcsolatok igénylik továbbá a kutatói bázis bővítését is, hogy lehetőleg minden kiemelt jelentőségű jogtörténeti szakterületnek megfelelő szakembere lehessen, s a rendezvényeken több éves kutatás eredményeit publikálhassák.

A fentiekben jelzett - csak a legfontosabbakra kiterjedő - feladatmeghatározásból következik:

a./ A tudományág kutatói kapacitásának fejlesztése, káder-
utánpótlási és szervezeti vonatkozásban. A kutatói bázis erősítése új kutatók alkalmazását, kiképzésük szervezett formájának biztosítását igényli. A feudális kor kutatásának

c./ A jogtörténeti kutatások számára kiemelkedő jelentőségű az Országos Levéltár kutatóival fenntartott élénk kapcsolat. A levéltári kutatók jelentős tudományos eredményei, továbbá a fondok tervszerű rendezése és nyilvántartása a jogtörténeti kutatások nélkülözhetetlen alapjait jelentik. Ezért kívánatos az Országos Levéltárral fenntartott kapcsolat további fejlesztése és még tervszerűbb együttműködés megszervezése. A jogtörténeti kutatásokat - főleg az ujabbkori kutatásokra gondolva - nagyon megkönnyítené a sokszor még rendezetlen vagy hiányos dualizmuskori, s a még rendezetlenebb Horthy-korszakbeli levéltári fondok kataszterizálása jogtörténeti témakörök szerint.

Mint hogy a külföldi kutatások megszervezése és koordinálása a jogtörténeti kutatások számára is döntő jelentőségű - s erről a felmérés másik tanulmánya szól -, kívánatosnak tűnik, hogy a lehetőségekkel a levéltári kutatók az eddigieknél nagyobb mértékben élhessenek.

Jegyzetek a 4. ponthoz

1. Sarlós Márton: A magyar történetírás és jogtörténetírás közös feladatai. Varga Endre: A földesuri jogszolgáltatás a XVI-XVII.században. Sinkovics István: A feudális-kori paraszti ipar néhány kérdése.
2. Sarlós Márton: Államfelfogás és birtoktan a magyar szentkorona elméletben.
3. Sarlós Márton: Az urbéri telek tulajdonjogi viszonyai a XIX. század első felében, az örökváltság-és Széchenyi, Varga János: A "telektulajdon" kérdéséhez. Csizmadia Andor: A lelkiismereti szabadság és a felekezetek egyenjogúságának kérdései a dualizmus korában. Pecze Ferenc: Az egyesülési jog szabályozása a dualizmus korában.
4. Csizmadia Andor: Kollár Ádám harca a magyar feudális nemesség ellen. Kovács Kálmán: A magyar népi demokrácia államának kialakulása. Pecze Ferenc: A nemzeti bizottságok Magyarországon /1944-1948/.
5. Sarlós Márton: A szabadparaszti birtok Széchenyi jogi reformrendszerében.
6. Csizmadia Andor: Die Bedeutung der gesellschaftlichen Organe bei der Erledigung der Aufgaben des volksdemokratischen Staates. Kovács Kálmán: L'institution des tribunaux du peuple et leur importance au point de vue de la consolidation de regime

démocratique populaire en Hongrie.

- 6/a Pecze Ferenc: Les construction des organes sociaux de la transformation agraire dans l'Etat de démocratie populaire. /Réforme foncière - 1945./
7. Sarlós Béla: A sajtószabadság és eljárási biztosítékainak fő vonásai. Pecze Ferenc: Die Wahlrechtsreform in der Anfangsperiode des Dualismus. Tóth Árpád: A kivételes hatalom és a szabadságjogok kapcsolata a dualizmus idején. Péteri Zoltán: Die Staatstheorie des Dualismus. Sarlós Márton: Der bürgerliche Fortschritt: das Beuerlegen und Franz Deák nach dem Ausgleich. Buzás József: A dualizmus felbomlásának alkotmányjogi problémái. Vargyai Gyula: Adalékok a politikai pártok szerepéhez a dualizmus korában.
8. Csizmadia Andor: Der Unterricht des Heimatsrechts in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts und die Jurisprudentia Practica von István Huszty. Kovács Kálmán: Der Unterricht des Strafrechts an der Rechtswissenschaftlichen Fakultät in Trnava 1667-1777. Pecze Ferenc: Einige Fragen des Rechtsunterrichtes im 18. Jahrhundert, in Bezug auf Entstehen und Entwicklung der Rechtswissenschaftlichen Akademien in Ungarn. Bónis György: Die praktische Juristensausbildung im mittelalterlichen Ungarn. Horváth Pál: Die wichtigsten Wirkungsgebiete der Aufklärung im ungarischen Rechtsdenken. Degré Alajos: Die Organisation der Advokatsprüfungen im 19. Jahrhundert und der Einfluss dieser Prüfungen auf dem Rechtsunterricht.

- Vargyai Gyula: Beiträge zur Geschichte des Unterrichts des ungarischen Staatsrechtes im Reformzeitalter.
9. Peschka Vilmos: Theoretische Grundlagen der ungarischen Privatrechtswissenschaft im Zeitalter des Dualismus. Asztalos László: Entwicklung der ungarischen Privatrechtswissenschaft im Zeitalter des Dualismus. Horváth Pál: Hauptrichtungen der Rechtsgeschichtsschreibung zur Zeit des Dualismus.
10. Mádl Ferenc: Kodifikation des ungarischen Privat - und Handelsrechts im Zeitalter des Dualismus. Buzás József: Die Wirkung der sowjetischen Gesetzgebung auf das ungarische Zivilrecht in den Jahren 1918-1919.
11. Kovács Kálmán: Grundeigentumsformen mit feudalen Charakterzügen im bürgerlichen Ungarn.
12. Bernáth Zoltán: Besitz und Besitzschutz im Spiegel der ungarischen Rechtsgeschichte unter besonderer Berücksichtigung der Rechtsentwicklung in den letzten hundert Jahren.
13. Csizmadia Andor: Sozialpolitische Tendenzen in der Regelung der Arbeitsverhältnisse in Ungarn. Nagyné Szegvári Katalin: Schutz der Frauenarbeit und Mutterschaft zur Zeit des Dualismus in Ungarn.
14. Sarlós Márton: Die Gestaltung der sogenannten jura regalia minora im kapitalistischen Ungarn. Tárkány-Szücs Ernő: Pri-

vatrechtliche Elemente des alten ungarischen Bergrechtes /1854-1944/, Weiss Emilia: Die Entwicklung des Vertragsrechts im Lichte der ungarischen Zivilrechtlichen Kodifikationsarbeiten. Pecze Ferenc: Die Lizenz im ungarischen Patentrecht um die Jahrhundertwende. Tóth Árpád: Einige Ausnahme-Einschränkungen des Warenverkehrs in der Zeit des Dualismus. Böszörményi-Nagy Emil: Das ungarische Erbrecht zur Zeit des Dualismus. Papp Tibor: Vertragselemente im ungarischen sekularisierten Eherecht des Dualismus. Degré Alajos: Vormundschaftsrecht im Ungarn von 1848 bis 1878.

15. Degré Alajos: Elemente des römischen Rechtes im Vermögensrecht der ungarischen Leibeigenen. Diószdi György: Der Vertrag in den fränkischen Formelsammlungen. Kállay István: Über die Möglichkeiten des Erforschens der Fortbestehung, mit besonderer Rücksicht auf das Opfer Rechtsbuch. Pólay Elemér: Der Einfluss der Besitzlehre Savignys und Jehrings auf die Literatur der ungarischen Zivilistik im XIX. Jahrhundert.
16. Benedek Ferenc: Pflege und Literatur des römischen Rechts in Ungarn seit 1945, Bernáth Zoltán: Praktische Bedeutung des Unterrichtes der Rechtsgeschichte und des römischen Rechtes vom Gesichtspunkt des geltenden Rechtes, Brósz Róbert: Bekämpfung versteinelter Vorurteile und andere aktuelle Aufgaben im Unterricht der römischen Rechts. Csizmadia Andor: Problematik des Unterrichtes der Rechtsgeschichte in Ungarn.
17. Both Ödön: Wissenschaftliche Forschungsrichtungen auf dem

Gebiete der ungarischen Rechtsgeschichte seit 1945.

18. Horváth Pál: Die vergleichende Untersuchung der Rechtsentwicklung im Vordergrund der Rechtsgeschichte.
19. Jubileumi Tanulmányok. I. Pécs, 1967, A kötetben a jogtörténeti publikációk a következők: Csizmadia Andor: Galvano di Bologna pécsi működése és a középkori magyar jogi oktatás egyes kérdései. Bónis György: Magyi János formuláskönyve és a gyakorlati jogtanítás.
20. A jubileumi ünnepségek tematikáját, ezen belül az egyetem-történeti konferenciát, és egyetem-történeti szempontból értékes bibliográfiát összeállítást közöl Csizmadia Andor: A pécsi egyetemalapítás 600. évfordulójára /1367-1967/, Pécs, 1971.
21. Bónis György: A capella regia és a pécsi egyetemalapítás.
22. Mezey László: Ország egyetem nélkül - a magyarországi felsőoktatás a középkor végén.
23. Csizmadia Andor: Jog oktatás a Pécsi Akadémián a feudalizmuskor végén.
24. Vargyai Gyula: Adalékok a Pécsi Jogakadémia visszaállításához és működéséhez /1865-67./, Fényes Miklós: A hazai jog oktatása és tananyaga a Pécsi Akadémián /1798/9/.

25. Horváth Pál: Tendences de réforme pour la réalisation de l'université socialist.
26. Máthé Gábor - Révész Tamás: Az esti és levelező oktatás fejlődése az ELTE Állam- és JOgtudományi Karán /1945-1970/. Budapest, 1972. Fodor Márta: Az esti és levelező tagozatos oktatás fejlődése a budapesti jogi karon 1945-1970. - még nem publikált tanulmány.
27. Nagyné Szegvári Katalin: La formation des femmes aux universités et aux écoles supérieures.
28. Kovács Kálmán: A jogi kari oktatás reformja.
29. Degré Alajos: Les sources de l'histoire de droit de l'administration publique dans les archives municipales de Hongrie.
30. Máthé Gábor: Die Fragen der Kompetenzregelung zwischen der Verwaltung und dem Justizwesen in den ersten Jahren des Dualismus in Ungarn.
31. Balás Gábor: L'administration en Transylvanie entre 1867 et 1919.
32. Buzás József: Die Verwalten der Stadt Szekszárd-während der bürgerlich-demokratischen Revolution 1918-1919.
Gyalay Mihály: Les traits principaux du développement de l'administration de l'agriculture en Hongrie entre 1867-

1914. Boros Lajos: Die Unterrichtsverwaltung der Ober- und Grundschulen vom Ratio Educationis bis zum Rätegesetz. Sik Ferenc: Die budapester Gemeindeverwaltung im Lichte der Gesetze über die Hauptstadt von den Jahren 1930 und 1934. Tóth Árpád: Besterbungen zur Legalisierung der Institution der Regierungskommissare /1848-1912./.

33. Révész Tamás: Die wirtschaftliche Kontrolltätigkeit des Reichstages und sein Kontrollorgan nach dem Ausgleich. Szita János: Die Vorgeschichte der Verselbstständigung der ungarischen Finanzverwaltung im Zeitalter des Dualismus.
34. Ruszoly József: Komitate gegen die Nationalversammlung in Ungarn 1920-21.
35. Entwicklungsfragen der Verwaltung in Mitteleuropa. Studia Juridica Pécs, 1972.
36. Csizmadia Andor: Ungarische Zivilrechtliche Kodifikationsbestrebungen im Reformzeitalter. Kovács Kálmán: Anfänge der Bestrebung zur Schaffung eines Zivilrechtlichen Kodexes in Ungarn in den Jahren 1866-1877.
37. Pólay Elemér: Ein Versuch zur Kodifizierung des ungarischen Erbrechts im 19. Jahrhundert.
38. Szita János: Die Entwicklung des Patentrechts in Ungarn. Horváth Pál: Gestaltung der Rechtsverhältnisse Kapitalistischer Monopole in Ungarn und die Kartell-Gesetzgebung. Ruszo József: Zur Geschichte der Regelung der Enteignung in Un-

garn im 19. Jahrhundert. Máthé Gábor: Verfahren bezüglich der Ablösung der Leistungen nach dem Weingartenbesitz in der Praxis der Provisorischen Gemischten Gerichtes.

39. Bernáth Zoltán: Die Bedeutung der historischen Rechtsforschung in der Kodifikation **der Gesetzgebung**.

Jegyzetek az 5. ponthoz /A-B/1/

1. Eckhart Ferenc: Magyar alkotmány- és jogtörténet. Budapest 1946.; Bónis György: Hűbériség és rendiség a középkori magyar jogban. Kolozsvár, 1947. Ember Győző: Az ujkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig. Budapest 1946.
2. Bónis György: Egy Jagellókorai magyar jogász. A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Évkönyve. Budapest, 1953.
3. Degré Alajos: Őz Pál szerepe a magyar jakobinus-mozgalomban, Állam- és Jogtudomány 1/1953/. 26-37.; Both Ödön: Küzdelem a sajtószabadságért Magyarországon 1790-1795. Jogi Dolgozatok. Szeged. 1953. 17-39.; Bónis György: Montesquieu jogi és politikai nézetei. A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-Történeti Tudományok Osztályának Közleményei. 1956. 209-247. Bónis György: Hajnóczy József közjogi-politikai munkái. /Sajtó alá rendezte Csizmadia Andor/ Budapest, 1958. Akadémiai Kiadó.
4. Eckhart Ferenc: A bécsi udvar jobbágypolitikája 1761-1790. Századok. 1956. 69-125. Uő.: A földesuri büntetőbíráskodás a XVI-XVII. században. Budapest, 1954. Degré Alajos: A jobbágyárvák kifosztása a feudális Magyarországon. A Pécsi

Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának évkönyve,
Budapest, 1954. 5-14.

5. Tanulmányok a Magyar Tanácsköztársaság államáról és jogáról. Budapest, 1955.
6. Tanulmányok az állam- és jog kérdései köréből c. tanulmánygyűjteményben Király Tibor: Kihágások a Magyar jogban. 86-128.; Nagy Tibor: A Magyar Tanácsköztársaság pénzügyi joga. 231-247.
7. Trócsányi Zsolt: Erdély kormányszata II. Rákóczi Ferenc korában. Levéltári Közlemények. 26. évf. Uő.: Az erdélyi parasztság története 1790-1849. Budapest, 1956.
8. Szabó István: Az 1351. évi jobbágytörvények. Századok 1954. 497-527.; Gerics József: A királyi kápolna által folytatott hiteleshelyi tevékenység történetéhez. Levéltári Közlemények 1956.
9. Fekete Lajos: Die Siyaquat-Schrift in der türkischen Finanzverwaltung. Budapest, 1955. I-II. köt.
10. Benda Kálmán: A magyar jakobinusok iratai. I-III. Budapest, 1952-1957. Akadémiai Kiadó
11. Barta István: A kormány parasztpolitikája 1849-ben. Századok, 1955., 1956.

12. Varga Zoltán: A trónfosztás. A szabadságharc fővárosa Debrecen 1849. január május c. munkában. Debrecen 1948. 385-473. Uő.: Az államforma és kormányforma kérdése a debreceni trónfosztás után. Századok. 1949. 163-188. Borossy András: Az országgyűlés. A szabadságharc fővárosa Debrecen 1849. január május c. munkában. 329-384.
13. Csizmadia Andor: Az 1848-49. évi népképviselői országgyűlés zárt ülései. Tanulmányok az állam és jog kérdései köréből. Budapest, 1953. 248-264. Uő.: Az 1848-49. évi népképviselői országgyűlés. Budapest, 1954.
14. Emlékkönyv Kossuth Lajos születésének 150. évfordulójára. Budapest. 1952. I-II. köt.
15. Karsai Elek: Kormánybiztosok hatásköre és tevékenysége az ellenforradalmi rendszer első hónapjaiban. Levéltári Közlemények. 1955. 206-234.
Tanulmányok a magyar népi demokrácia történetéből. Budapest, 1955. A kötetben jogtörténeti szempontból különösen Szabó Imre tanulmánya érdemel figyelmet a magyar népi demokratikus államhatalom kialakulásáról.
16. Gál Éva: A köztársaság megteremtése Magyarországon /1946/. Századok, 1956. 170-203. Balás Tibor: A Pest vármegyei Nemzeti Bizottságok történetéhez. Levéltári Közlemények 1955. 235-271.
17. Szabó Imre: A burzsoá állam és jogbölcselet Magyarországon. Budapest, 1955.

18. Gyórfy György: Tanulmányok a magyar állam eredetéről. Budapest, 1959.

19. Bónis György: Székesfehérvár, az Arpadház székhelye. Székesfehérvár évszázadai. Székesfehérvár 1967. 49-61. Uő.: A kuriai irodák munkája a XIV. és XV. században. Levéltári Közlemények. 1963. 197-246. Uő.: A somogyvári formuláskönyv. Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára. Kolozsvár 1957. 117-133. Uő.: Uzsai János Ars Notariája. Filológiai Közöny 1961. 229-260. Uő.: Az Ars Notaria mint retorika és jogi tankönyv. Filológiai Közöny 1963. 373-388. Uő.: Magyi János formuláskönyve és a gyakorlati jogtanítás. Jubileumi Tanulmányok Bd. I. Pécs. 1967. 225-260.

20. Gerics József: Beiträge zur Geschichte der Gerichtsbarkeit im ungarischen königlichen Hof und der Zentralverwaltung im 14. Jahrhundert. Budapest, 1965. Annales Universitatis Sc. Budapestiensis. Sec. Hist. Tom. VII. Bertényi Iván: A nádori és az országbirói ítélőmester bírósági működése a XIV. században. Levéltári Közlemények. 1964. 187-205.

21. Mályusz Elemér: Zsigmond király központosítási törekvései Magyarországon. Történelmi Szemle. 1960. 1962-192. Uő.: A konstanzi zsinat és a magyar főkegyuri jog. Budapest. 1958. Csizmadia Andor: Die Auswirkungen der "Bulle" von Konstanz auf die Entwicklung des Oberpatronatsrechts. Acta Juridica Acad. Sc. Hung. Tom. II. Fasc. 1-2. 53-82. Uő.: A magyar állam és az egyházak jogi kapcsolatainak kialakulása és gya-

korlata a Horthy-korszakban. Budapest, 1966. Akadémiai kiadás. Uő.: *Rechtliche Beziehungen von Staat und Kirche in Ungarn von 1944.* Bp. 1971. Akadémiai Kiadó.

22. Kubinyi András: A királyi kincstartók oklevéladó működése Mátyástól Mohácsig. *Levéltári Közlemények.* 1958. 37-62.
Bónis György: *Ständisches Finanzwesen in Ungarn im Frühen 16. Jahrhundert.* *Nouvelles Études Historiques.* Budapest 1965. 83-103.
23. Elekes Lajos: *Rendiség és központosság a feudális államokban.* Budapest, 1962.
24. Sarlós Márton: *Die organische Staatstheorie und die Staatstheorie der Heiligen Krone in der ungarischen Rechtsgeschichtswissenschaft.* *Annales Univ. Sc. Budapestiensis Sec. Rom. II.* /1961/ 137-161.
25. Szabó István: *A falurendszer kialakulása Magyarországon.* Budapest, 1966. Bácskai Vera: *Magyar mezővárosok a XV. században.* Budapest, 1964. Fügedi Erik: *Középkori magyar városprivilegiumok.* *Tanulmányok Budapest múltjából.* Budapest, 1961. 17-107.
26. Varga Endre: *Uriszék, XVI-XVII. századi perszövegek.* Budapest, 195 .

27. Horváth Pál: A kelet- és közép-európai népek jogfejlődésének főbb irányvai. Budapest, 1968.
28. Nagy István: Az 1773. évi ügyviteli reform és az ügyosztályi rendszer bevezetése a magyar udvari Kamaránál. Levéltári Közlemények. 1965. 257-295. Veres Miklós: A tárnokai hatóság és a tárnokai szék 1526-1849. Budapest, 1968.
29. Varga Endre: Polgári peres eljárás a Királyi Curián 1724-1848/49. Levéltári Közlemények. 1968. 269-312.
30. Bónis György: Buda és Pest bírósági gyakorlata a török kiűzése után 1686-1708. Budapest, 1962.
31. Tóth András: Pest város lakosságának küzdelme az önkormányzatért /1586-1705/ in: Tanulmányok Budapest múltjából. Budapest 1959. 103-138. Nagy István: A választó polgárság testülete Budán a XVIII. században. in: Tanulmányok Budapest múltjából 139-166.
32. Both Ödön: A beszámítást kizáró és büntetést megelőző okok Szeged város reformkori büntetőjogában /1790-1848/. Szeged. 1963.
33. Csizmadia Andor: Az egyházi mezővárosok jogi helyzete és küzdelmük a felszabadulásért a XVIII. században. Budapest, 1962.
34. Varga Gyula: Kismarja. Egy szabad paraszt község a feudaliz-

mus bomlásának korszakában. in: Agrártörténeti Tanulmányok. Budapest, 1960. 71-137., Szendrey István: Egy alföldi uradalom a török hódoltság után, Budapest, 1968. A bihari hajduk pere a hajduszabadságért. Debrecen, 1958. Uő.: A XVIII. századi erdélyi falubiróságról. Acta Univ. Debrecensiensis. Sec. Hist. Debrecen. 1963. Sápi Vilmos: Községi biráskodásunk a feudalizmus évszázadaiban. Jogtudományi Közlöny. 1966. 466-472.

35. Varga János: Typen und Probleme des bäuerlichen Grundbesitzes in Ungarn. 1767-1849. Budapest, 1965.

36. Sarlós Márton: A magyar jobbágYTELEK tulajdonjogi viszonyai 1848. előtt. In: Acta Fac. Pol. Ju. Univ. Sc. Bp. 1959. 5-26. Tárkány-Szücs Ernő: Vásárhelyi testamentumok. Budapest, 1961. A deficiens jobbágY végrendelete a XVIII-XIX. században. In: Agrártörténeti Szemle 1960. 401-431.

37. Sápi Vilmos: A mezőgazdasági bérmunkásság viszonyai Magyarországon a XVI. századtól 1848-ig. Budapest, 1967.

38. Sarlós Márton: Széchenyi István és a feudális jogrend átalakulása. Budapest, 1960. Uő.: A szabad paraszti birtok Széchenyi jogi reformrendszerében. Magyar Tudomány. 1965. 12-27.

39. Hajdu Lajos: A Habsburg-birodalomban 1752-1769 között végrehajtott büntetőjogi kodifikáció jogtörténeti értékelése. Acta Fac. Pol. Jur. Univ. Sc. Budapest. 1963. Uő.:

Javaslatok az 1795. évi büntetőkódextervezetkez. Acta Fac. Pol. Jur. Univ. Sc. Budapest, 1966. 109-121.

40. Degré Alajos: Boszorkányperek Zala megyében. Göcseji muzeum Évkönyve. Zalaegerszeg. 1960. 227-238. Sik Ferenc: A rögtönítélő eljárás mint a konszolidációért folytatott harc jogi eszköze Magyarországon a XIX. század első felében. In: Acta Fac. Pol. Jur. Univ. Sc. Budapest, 1964. 179-184.
41. Csizmadia Andor: A kormányzati intézmény 1848/49-ben. In: Acta Fac. Univ. Sc. Bp. Tom. 11. 3-32. Uő.: A magyar választási rendszer 1848-49-ben. Budapest, 1963. Both Ödön: Az 1848/49-i magyar választási rendszer történetéhez. Jogtudományi Közlöny. 1964. 317-323.
42. Both Ödön: Küzdelem az esküdtbiráskodás bevezetéséért Magyarországon a reformkorban és az 1848. április 29-i esküdtszéki rendelet. Szeged, 1960. Sarlós Béla: Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc büntetőjoga. Budapest, 1959. Both Ödön: Szeged város büntetőbiráskodása 1848-ban. Szeged, 1958.
43. Sashegyi Oszkár: Az abszolutizmus kori levéltár. Budapest, 1965.
44. Szabad György: Forradalom és kiegyezés választóján 1860-1861. Budapest, 1967. Galántai István: Az 1867-es kiegyezés. Budapest, 1967., Kovács Endre: Ausztria útja az 1867-es kiegyezéshez. Budapest, 1968.

45. Pölöskei Ferenc: A koalíció felbomlása és a nemzeti munkapárt megalakulása /1909-1910/. Budapest, 1963.
46. Hagyné, Szegvári Katalin: A nők művelődési jogaiért folytatott harc hazánkban /1777-1918/. Budapest, 1969.
47. Hajdu Tibor: Tanácsok Magyarországon. Budapest, 1958.
Szentpéteri István: A tanácsok megalakulása és jogi szabályozása a Tanácsköztársaságban. Szeged, 1957.
48. Sarlós Béla: A Tanácsköztársaság forradalmi törvénytörvénykezéi. Budapest, 1961.
49. A Magyar Tanácsköztársaság állama és joga. Budapest, 1959.
50. Schönwald Pál: A magyarországi 1918-1919-es polgári demokratikus forradalom állam- és jogtörténeti kérdései. Budapest, 1969.
51. Beér János: A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon 1945-1960. Budapest, 1962.
52. Csizmadia Andor: A nemzeti bizottságok állami tevékenysége 1944-1949. Budapest, 1963.

Jegyzetek az 5. Ponthoz

B/2/

1. Sarlós Márton: A szellemtörténeti irány és a magyar jogtörténetírás. Jogtudományi Közöny. 1956. Uő.: Az organikus és a szentkorona elmélet és a magyar történetírás. Magyar Tudomány. 1960. 3. sz.
2. Degré Alajos: A magyar jogtörténet keletkezése és fejlődése a dualizmus: korban. MTA Dunántúli Tudományos Intézete. Értekezések. 1867. 7-1968. Uő.: A magyar jogtörténetírás a Horthy-korban. MTA Gazd. és Jogt. Oszt. Közl. 1969. 1-2.sz.
3. Both Ödön: Wissenschaftliche Forschungsrichtungen auf dem Gebiete der ungarischen Rechtsgeschichte seit 1945. In: Einzelne Probleme der Rechtsgeschichte und des römischen Rechts. Szeged, 1970.
4. Bónis György: Fünfundzwanzig Jahre ungarische Rechtsgeschichtsschreibung /1945-1969./. Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Germ. Abt. /1970, 1971./.
5. Vargyai Gyula: Jogtörténetírás Magyarországon, 1969-1971. Jogtörténeti Tanulmányok. III. 281-284.

6. Kovács Kálmán: Az Ideiglenes Nemzetgyűlés történelmi jelentősége. Állam- és Igazgatás, 1965. 1. sz; Uő.: A magyar jogtörténeti kutatások utja és jelenlegi feladatai. Gazdaság- és Jogtudomány, MTA IX. Oszt. Közl. 55-75. 1969.
7. Horváth Pál: Historische Umstände der Entstehung der selbstständigen ungarischen Rechtsgeschichtswissenschaft. Annales Univ. Sc. Tom. XV. 1973. Uő.: Die Wirkung der Aufklärung auf die Entwicklung des juristischen Historismus in Ungarn. Annales Univ. Sc. Tom. XI. /1969/ 45-56. p. Uő.: Egretentörténeti Tanulmányok. Adalékok a modern felsőoktatási rendszerek fejlődéséhez. Budapest, 1973. 482. p.
8. Máthé Gábor: Hajnik Imre centenáris munkája a magyar jogtörténet szerepéről. Jogtudományi Közöny. 1970. 381-383.
Horváth Pál: A "Fővárosi Frank-Könyvtár" művelődés- és jogtörténeti szerepe. Jogtudományi Közöny. 1973. 1. sz. Vargai Gyula: Adalékok a magyar nacionalista állam- és jogtörténetírás kritikájához. Történeti Szemle. 1970. 451-482. p.
9. Pólay Elemér: Der Einfluss der Besitzlehre Savignys und Jehrings auf die Literatur der ungarischen Zivilistik im XIX. Jahrhundert. Acta Jur. et. Pol. Szeged. 1970. Jehrings birtoktana és a magyar jogi romanisztika. Acta Jur et. Pol. Szeged. 1969. Asztalos László: Die ungarische Privatrechtswissenschaft im Zeitalter des Dualismus. Annales Univ. Sci. Budapest Sec. Jur. IX. 3-21. Varga Csaba: Az elméleti jogi gondolkodás néhány vonása a Magyar Tanácsköztársaságban.

Állam- és Jogtudomány, 1969. 2.

10. Horváth Pál: A regionális jogfejlődés összehasonlító vizsgálatának előtérbe kerülése a jogtörténet területén. Jogtudományi Közlöny. 1969. 10. sz. Uő.: Tudománytörténeti és módszertani kérdések a jogtörténet köréből. Budapest, 1974. 502. p.
11. Csizmadia Andor: A 750 éves Aranybulla. Székesfehérvár. 1972. 184. p. Bónis György: István király, az államalapító. Magyar Tudomány. 1970. Uő.: Egyházjog és egyházi bíraskodás az Árpád-kori Magyarországon. Vigilia /1971/ 36. sz.
12. Bónis György: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Budapest. 1971. Akadémiai Kiadó. 443. p. Uő.: A székesfehérvári törvénytől az "ország szabadságáig". Székesfehérvár Évszázadai II. Székesfehérvár. 1972. 82-102. Uő.: A személynök és a birótársai a Jagellók korában. Századok 103. /1969/ 5-29. p.
13. Bertényi Iván: Az országbirói intézmény története a XIV. században. I-II. k. Budapest, 1970. 315. p. Uő.: Az országbirói intézmény pecséthasználata a XIV. században. Levéltári Közlemények 1972. 113-143. Uő.: Az országbirói intézménytörténet az 1380-as években. Századok. 1973. 391-405. p. Uő.: Szepesi Jakab országbiró - A magyar királyi kuriai bíraskodás történetéhez a XIV. században. Budapest, 1970. 166. p.

Uő.: Városi polgárok az országbíró ítélőszéke előtt a XIV. században. Jogtörténeti Tanulmányok III.k. Uő.: Die Städtischen Bürger und das Gericht der königlichen Anwesenheit im 14. Jahrhundert. Zur Geschichte des Instituts des Landesrichters /index curiae regiae/ Annales Univ. Sc. Bud.

14. Degré Alajos: Székesfehérvár városi joga a középkorban, Székesfehérvár évszázadai. 2. k. 143-150. p. Kállay István: Székesfehérvár hasznos jogai. Fejér megyei Történeti Évkönyv 45-102. p.
15. Degré Alajos: Megyei közgyűlések a XVI-XVII. századi török háborúk korában. Tanulmányok a magyar helyi önkormányzatok multjából. Budapest 1971. 35-52. p. Csizmadia Andor: A szekszárdi prediálisok és utódaik a feudális korban. Tanulmányok Tolna megye történetéből c. sorozat III.k. Szekszárd, 1972. 5-48.p. Bónis György: A sasadi tizedper közjegyzői a XV. sz. derekán. Levéltári Közlemények, 1971. 103-113.p. Kállay István: Adalékok a nádori porta fogalmának változásához. Levéltári Közlemények. 1972. 397-401. p.
16. Kállay István: Az adózás története a XVIII.századi Székesfehérvárott. Fejér megyei Történeti Évkönyv. 1973. 49-72.p. Uő.: A székesfehérvári vásári biráskodás 1688-1790. Fejér Megyei Történeti Évkönyv. 1971. 103-126.p. Uő.: A census regibus bevezetése a sz. kir. városainkban a XVIII. század második felében. Történeti Szemle. 1970. 3.sz. 431-439.p. Uő.: A városi igazgatás reformja az osztrák örökös tartományokban és Magyarországon Mária Terézia korában. Levéltári

Közlemények. 1971. 115-135. p. Uő.: Szabad királyi városok gazdálkodása Mária Terézia korában. Budapest, 1970. 220. p. Degré Alajos: Nagykanizsa önkormányzata a XVIII. században. Thury György muzeum jubileumi évkönyve 103-120. p. Bónis György: Best-budai hivatali utasítások a XVIII. században. Budapest, 1974. 180. p. Kállay István: A székesfehérvári városi kormányzat szervei és személyei. 1688-1790.

17. Hajdu Lajos: Az állami tisztségviselők minősítési rendszere II. József uralkodása idején. Állam- és Igazgatás. 1973. 519-529. p.
18. Szita János: 1514 és a jobbágynvomás jogi eszközei. Dolgozatok az állam- és jogtudományok köréből. Pécs. 1973. 7-31. p.
19. Degré Alajos: Pálóczi Horváth Ádám es az 1819. évi zalai tisztujítás. Zalai Gyűjtemény. 2. sz. 43-69. /1974/ Uő.: Kisfaludy Sándor szerepe Zala megye politikai életében. Irodalomtörténeti Közlemények. 83. évf. 3. sz. 1974. 342-348. p. Uő.: Szavazási rend a megyegyűléseken 1848 előtt. Fejér megyei történeti évkönyv. 7. k. /1973/ 121-140. p.
20. Kovács Kálmán: A burzsoá típusu kormány létrehozásáért vitt küzdelem Magyarországon /1847/48./. Jogtörténeti Tanulmányok. III. Degré Alajos: Zala megye központi közigazgatása 1848-ban. Zalai Tükör. 1974. 1. sz. 43-59. p. Máthé Gábor: Székesfehérvár szab. kir. város közigazgatásának kérdései

1948/49-ben. Acta. Fac. Pol. Jur. Univ. Sci. XIII. Budapest, 1971.

21. Kálley István: Az abszolutizmus kori pénzügyigazgatási levéltár. Budapest, 1970. 130. p.
22. Pecze Ferenc: A magyar parlamenti jog intézményei a XIX. század második felében, különös tekintettel a képviselők jogállására. Budapest, 1974. 610. p. Uő.: Der Gedanke des Trialismus in der ungarischen Rechtsliteratur zur Zeit der Jahrhundertwende. Magyar Jogász Szövetség. 1969. 36. p.
23. Sarlós Béla: Deák és Vukovics. Két igazságügyminiszter. Akadémiai Kiadó. 1970. 8 iv.
24. Pölöskei Ferenc: Kormányzati politika és parlamenti ellenzék 1910-1914. Akadémiai Kiadó. 258. p. Uő.: A belpolitikai rendszer jogi újraszabálvoztása Magyarországon az első világháború előtti években. Jogtudományi Közlöny. 1969. 2-3. sz.
25. Révész Tamás: A központi állami ellenőrzés szervezetének kialakulása Magyarországon 1867. után. Jogtörténeti Ért. I. k. 1971. 59. p.
26. Máthé Gábor: A birói hatalom gyakorlásáról szóló 1868: IV. tc. létrejötte és jelentősége a dualizmus jogrendszerében. Gazdaság- és Jogtudomány. MTA IX. Osztály Közl. 1969. 135-159. Uő.: A birói felelősség és a bírákra vonatkozó főbb

- rendelkezők törvényi szabályozása a dualizmus első éveiben. Acta Budapest. 175-187. p.
27. Sik Ferenc: Fejér vármegye közigazgatásának főbb kérdései 1900-1913. Acta Iur. Bp. 1971. 19-30. p. Szita János: Tolna vármegye költségvetési gazdálkodása a dualizmus első éveiben /1867-1870/. Tanulmányok Tolna megye történetéből. V. k. Szekszárd, 1974. 319-351. p.
28. Sarlós Béla: A Tanácsköztársaság jogrendszerének kialakulása. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 1969. 25 iv.
29. Kovács Kálmán: Államjogi változások a Magyar Népköztársaság idején 1918/19-ben. Jogtudományi Közlöny, 1969. 69-79. p.
30. Gergely Ernő: Az önrendelkezési jog és a föderáció néhány kérdése a Tanácsköztársaság idején Jogtudományi Közlöny. 1972. 1-2. sz. Uő.: Az ukrán és a német kérdés a Magyar Tanácsköztársaság nemzetiségi politikájában. Századok, 1969. 2-3. sz. cca 3 iv. Uő.: A Magyar Tanácsköztársaság forradalmi törvényszékei. Belügyi Szemle. 1969. 1 iv.
31. Pecze Ferenc: A Tanácsköztársaság alkotmánytervezetének országos gyűlési plenáris vitája. Állam- és Igazgatás 1969. 3. sz. 218-228. p. Uő.: A Szövetséges Tanácsok országos gyűlése egybehívásának előzményei, MTA Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának közleményei. 1969. 1-2. sz. 161-181. p.

32. Sápi Vilmos: A Tanácsköztársaság direktoriumai. Állam- és Igazgatás 1969. március 209-217. p. Uő.: A Tanácsköztársaság és előzményei Lajosmizsén. Proletártavasz, 1919. Kecskemét, 1969. 187-212. p., Degré Alajos: A zala-szántói községi munkás- katoná- és paraszttanács 1919. évi iratai. Levéltári Szemle 1969. 1. sz. 214-222. p.
33. Vargvai Gyula: Katonai igazgatás és kormányzói jogkör. Budapest, 1971. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Uő.: Adalékok a felsőbb katonai igazgatási szervezet történetéhez a gömbösi időszakban. Jogtudományi Közlöny. 1974. 314-319. p. Sik Ferenc: Az ellenforradalmi terror főbb jogi eszközei Magyarországon 1919-1921. Kandidátusi ért. gépirat. Uő.: Jogi megtorlás a Tanácsköztársaság politikai szereplői ellen. Ld. Jogtörténeti Tanulmányok III.k. Rév Erika: Népbiztosok pere. 1969. Kossuth, 17 iv.
34. Kovács Kálmán: Tanulmányok az utolsó 100 év magyar jogtörténetéből. Kandidátusi disszertáció. Megvédve 1969. augusztus.
35. Révész Tamás: A közigazgatás rendszerének egyes kérdései Tolna megyében 1929-ben. Tanulmányok Tolna megye történetéből V. 371-398. p. Szekszárd, 1974.
36. Pölöskei Ferenc: Bethlen István törekvései az ellenforradalmi rendszer konszolidálása /1925-1932/. Párttörténeti Közlemények 1974. 52-88. p.

37. Csizmadia Andor: Önkormányzatok, nemzeti bizottságok a felszabadulás után. Állam- és Igazgatás. 1970. április. 300-311. p. Gergely Ernő: A magyar népi demokratikus államrend kialakulásának néhány kérdése 1944-1945. /A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve 1969/70. kb. 3 iv/ Uő.: Adalékok a demokratikus rendőrség megalakulásához 1944-1945. Jogtudományi Közlöny. 1973. 4. sz. cca 1 iv. Uő.: A demokratikus rendőrség megalakulása 1944-1945. /A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve. 1971./72. cca 3 iv./
38. Degré Alajos: Egy dunántúli közjegyzőség a felszabadulás idején. Levéltári Közlemények. 1970. 1. sz. 1966-185. p. Káthé Gábor: A közigazgatás demokratikus átalakítása Fejér megyében /1944-45/. Állam- és Igazgatás 1970. 312-317. p. Ruszoly József: Csongrád megye felszabadulása és az élet megindulása. 1944. szeptember. 1945. október. /Válogatott dokumentumok Csongrád megye történetéből/. Szeged, 1970.
39. Kovács Kálmán: Feudális vonások a magyar földtulajdonjogban a polgári korszak idején. Jogtudományi Közlöny. 1970. 32-41. p.
40. Csizmadia Andor: A magyarországi feudális jogintézmények felszámolása. A decima megszüntetése. Gazdaság- és Jogtudomány. 1969.1-2. sz. 101-131. p.

41. Pólay Elemér: Kísérlet a magyar öröklési jog önálló kodifikációjára a XIX. század végén. Acta Jur. et Pol. Univ. Szeged. 1974. 52. p. Uő.: Jehring birtoktana és a magyar magánjogi kodifikációs kísérletek. Jogtudományi Közlöny. 1971. 3-4. sz. 12. p.
42. Kállay István: A családlés. Levéltári Közlemények. 1972. 2-32. p.
43. Rácz Lajos: A polgári házasság intézményének megvalósulása Magyarországon. /ld. Jogtörténeti Értekezések adatait./
44. Gyalay Mihály: A budapesti kerületi helytörténeti monográfia kötetekben, a XV. kerületiben, "Rákospalota ipara" c. fejezet. Budapest, 1974.
45. Hajdu Lajos: Az első /1975-ös/ magyar büntetőkódextervezet. Budapest, 1971. Közgazdasági- és Jogi Kiadó. 550. p.
46. Kovács Kálmán: A magyar büntetőjog és büntetőeljárás jog története 1848-1944. Budapest, 1971. 93. p. Uő.: Az esküdtszék és az "articularis bíróság" ügye 1843-44. évi büntetőeljárás törvényjavaslatok előkészítésének vitáiban. Jogtudományi Közlöny 1974. 215-224. p. Uő.: Öffentlich-rechtliche Kämpfe in Verlauf der Parlamentsdebatte über den Csemegi-Kódex 1877-78. Annales. 1969.

57-74.

47. Degré Alajos: A kivallatás bevezetése a magyar büntetőperben. Jogtudományi Közlöny. 1974. 7. sz. 381-384. p.
48. Bónis György: Középkori jogunk elemei. Római jog, kánonjog, szokásjog. Budapest, 1972. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 350. p.
49. Csizmadia Andor: Az emberi jogok deklarációja és helyük a magyar alkotmánytörténetben. Jogtudományi Közlöny. 1974. október. 550-559.p. Uő.: Jogszabályoktatás Tolna megyében. Tanulmányok Tolna megye történetéből. V.K. Szekszárd. 1974. 399-458. Uő.: A magyar állampolgársági jog fejlődése. Állam- és Igazgatás. 1969. 12. sz. 1075-1091p.
50. Kovács Kálmán és Máthé Gábor: Az államhatalmi és az országos hatáskörű államigazgatási szervek normatív jogforrásainak megjelölése /1867-1944/. 1973., kézirat cca 2 iv.
51. Kállay István: A családi és uradalmi levéltári fondok alapvető kérdései. Levéltári Szemle. 1972. 3.sz. 120-127. p.
52. Varga Csaba: A preambulumok problémája és a jogalkotási gyakorlat. Állam- és Jogtudomány. 1970. 249-307. Uő.: A jogmodernizálás és kodifikáció utjai az afroázsiai rendszerekben. Gazdaság és Jogtudomány 1974. 3-4. sz. 4 és 1/2 iv. Uő.: A szocialista kodifikáció születése

- a Szovjetunióban. Jogtudományi Közlöny. 1974. 559-567.
Uő.: A kodifikáció klasszikus típusának születése Franciaországban. Állam- és Jogtudomány. 1974. 457-479. p.
Uő.: Kodifikációs előformák az ókori jogfejlődésben. Állam- és Jogtudomány. 1974. 1. sz. 83-100 p. Uő.: Kodifikáció az angolszász rendszerekben. Állam- és Jogtudomány. 1973. 611-634. p. Uő.: A kodifikációs kísérletek alakulása az Egyesült Államokban. Állam- és Jogtudomány. 1972. 305-329. /A XVI. század elejétől a XX. század elejéig./
53. Hajdu Lajos: II. József igazgatási reformtörekvései és ezek végrehajtása Tolna vármegyében. Tanulmányok Tolna megye történetéből V. k. 183-277. p.
54. Sápi Vilmos: Edelény multjából. Edelény. 1973.
55. Fodor Márta: A sárközi kontraktualista jobbágvak urbéri terheinek alakulása. Tanulmányok Tolna megye történetéből. V. k. 277-317. p.
56. Sápi Vilmos: A tbc. elleni küzdelem és a cselédlakások problémája a kapitalizmuskori Magyarországon. Orvostörténeti Közlemények. 1969. 107-124. Gergely Ernő: A bányászok szakszervezeti mozgalma az ellenforradalmi rendszer első éveiben. 1919-1923. Szakszervezetek Elméleti Kutató Intézete. 1973. cca 3 iv. Uő.: A bányaiipari dolgozók szakszervezetének története. Bányaiipari Dolgozók Szakszervezete. 1974. 8 iv.

Jegyzetek az 5. ponthoz

C/

1. Horváth Pál: A közép- és keleteurópai népek jogfejlődésének jelentősége jogtörténetírásunkban. 11-27.
Pecze Ferenc: A magyar parlamenti összeférhetetlenségi jog /inkompatibilitás/ szabályozása a századforduló előtt. 29-53. Nagyné Szegvári Katalin: Az 1868. évi XXXVIII. tc. jelentősége a nőképzés szempontjából. Tóth Árpád: Az 1960. évi osztrák kivételes intézkedések magyarországi bevezetésének problémái a koalíciós kormány idején. 75-90. Ruszoly József: Az első nemzetgyűlési választások előzményeihez. 91-109. Hajdu Lajos: A magyar büntetőjogi kodifikációs kísérletek történetéhez. 111-129. Csizmadia Andor: Az esküdtbiróság Magyarországon a dualizmuskorában. 131-148. Kovács Kálmán: A magyarországi népbíróságok történetének egyes kérdései. 149-176. Buzás József: A klérus állásfoglalása a háborús és népellenes bűnösök felelősségre vonásában. 177-192. Sarlós Márton: Deák Ferenc és az urbéri földtulajdon az 1832/36-i országgyűlésen 193-212. Bernáth Zoltán: A birtok és birtokvédelem a dualizmus korában 1911-ig. 213-230. Pólay Elemér: Két kodifikációs terv a köztársasági Romániában. 231-249. Benedek Ferenc: Pénztulajdon és kondíció a római jogban. 251-271. Biró János: A praetori infamia mediata kérdéséhez. 271-283. Gerics József: A magyar királyi kuriai biráskodás és a központi igazgatás anjoukori történetéhez.

2. Péteri Zoltán: A szocialista államformatan és a dualizmus államának kérdései. 9-19., Pecze Ferenc: A dualizmus eszméjének visszhangja a magyar parlamentben a hetvenes évek elején. 41-63. Buzás József: A magyar közjog néhány problémája a Nagy Októberi Szocialista Forradalom idején. 83-99., Kovács Kálmán: Közjogi harcok a Csemegi-Kódex parlamenti vitáiban /1877-78/. Sik Ferenc: A vármegyei önkormányzat szerepe a dualizmus idején. 139-157. Sarlós Béla: A sajtószabadság és az eljárás biztosítékainak fő vonásai. 193-205. Nagyné Szegvári Katalin: Adalékok az 1905. évi választójog törvénytervezet történetéhez. Vargyai Gyula: A Monarchia által megszállt területek katonai közigazgatása az első világháborúban. 255-273., Sarlós Márton: A feudális parazitizmus a kiegyezés utáni jogszabályainkban és a magyar jogtörténetírásban. 273-287. Tóth Árpád: A háborús jog néhány tulajdonkorlátozó rendelkezése a dualizmus idején. 287-299., Sápi Vilmos: A mezőgazdasági cselédség magánjogi helyzete a dualizmus korában. 299-313., Biró János: A római jog hatásának jelei a dualizmus kötelmi jogában.
3. Bihari Ottó: Alkotmány és államszervezet a Magyar Tanácsköztársaságban. Pecze Ferenc: A Szövetséges Tanácsok Országos Gyűlésének megválasztása. 21-44. Schönwald Pál: Tervek a büntetőjog rendszerének átalakítására a Magyar Tanácsköztársaságban. 45-56., Sik Ferenc: Jogi megtorlás a Tanácsköztársaság politikai szereplői ellen Magyarországon. 57-72., Csizmadia Andor: Alkotmányfejlődés a felszabadulást követő években /1944-49/ 73-89., Gergely Ernő: Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága. 89-105., Ruszoly József: Első népi demokratikus választási törvényünk /1945:VIII. tc./ létrejötte. 105-123., Bertényi Iván: Városi polgárok az országbíró ítélőszéke előtt a XIV. században. 123-139.,

Boros Lajos: Egy késői humanista római jogász: Lakner Kristóf 139-153., Csóka J. Lajos: Az első magyar törvénykönyv keletkezéstörténete 153-177. Kovács Kálmán: A burzsoá típusu kormány létrehozásáért vívott küzdelem Magyarországon /1847-1848/. Nizsalovszky Endre: Frank Ignác a jogtörténeti iskola- és a szabadságharc 193-213. Varga Endre: Magyarország bányabirósági szervezete /1686-1854/ 213-237. Varga Sándor: A pozsonyi jogakadémia az abszolutizmus és a dualizmus korában. /1850-1914/. 237-253. Vizkelety András: Adalékok a széppességi városok középkori jogtörténetéhez. 253-269.

4. Révész Tamás: A központi állami ellenőrzés szervezetének kialakulása Magyarországon 1867 után. Budapest, 1971., 1. sz. Buzás József: Székesfehérvár és Fejér vármegye közigazgatása az 1918-19. évi polgári demokratikus forradalom idején. Budapest, 1971. 2. szám. Máthé Gábor: - Révész Tamás: Az esti- és levelező tagozatu oktatás fejlődése az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán /1945-1970/. Budapest, 1972. 3. szám. Rácz Lajos: A polgári házasság intézményének megvalósulása Magyarországon. Budapest, 1972. 4. szám. Buzás József: Veszprém vármegye közigazgatása az 1918-1919. évi polgári demokratikus forradalom első két hónapjában. Budapest, 1973. 5. szám. Rechtsgeschichtliche Studien zum Zivilrecht. Budapest, 1974. Heft 6. /Tanulmányok adatait v.ö.: Kremsi konferencia adatait közlő jegyzettel./

Jegyzetek a 6. ponthoz

A/ 1975-ös publikációk

1. Bónis György: Decreta Regni Hungariae 1301-1457. /Dórvy Ferenc gyűjtése nyomán Bácskai Verával./ Uő.: Olasz vikáriusok Magyarországon és a Benéthy formuláskönyv. Levéltári Közlemények. Uő.: A 10 kötetes Magyarország története Anjou-kori fejezete.
2. Kállay István: Kaposvár 1703.évi privilégiuma. Somogy megye multjából c. kötetben. cca 1 iv. Uő.: Székesfehérvár kiváltságlevellei. Fejér megyei Történelmi Évkönyv 5 iv. Hajdu Lajos: Tolna megye a XVIII. században 1703-1790. Forráskötet bevezető tanulmánnyal, 10 iv terjedelemben.
3. Sinkovics István: A diplomatika Magyarországon. Uő.: Pray György diplomatikája.
4. Varga Csaba: Kodifikációs megnyilvánulások a középkori jogfejlődésben. Állam- és Jogtudomány, 1975. 2 1/2 iv.
5. Gyalay Mihály: Magyar igazgatástörténelmi helységnévlexikon 1723-1944. 1050 old.

6. Brósz Róbert: Die behördliche Bestätigung der Unterhaltsverträge im Römischen Recht, 20 old. Kovács Kálmán: A magyar magánjogi törvénykönyv megalkotására irányuló törekvések a kiegészítés utáni években. Jogtörténeti tanulmányok IV. köt. Degré Alajos: A francia magánjogtörténet szemléletmódja. Jogtudományi Közlöny. Máthé Gábor: A szőlőbirtok utáni tartozások megváltására vonatkozó eljárás az ideiglenes vegyesbirósági gyakorlatban. Acta Fac. Pol. Jur. Univ. Sc. Bp. 1975.
7. Kovács Kálmán: Das Schwurgericht und die Angelegenheit der parlamentarischen Gesetzgebung in den Diskussionen der Vorbereitung der Gesetzentwürfe über das Strafverfahren vom Jahr 1843/44. Annales, 1975. Sik Ferenc: Bestrebungen zu einem einheitlichen mitteleuropäischen Strafrecht 1914-1917. Annales, 1975.
8. Csizmadia Andor: A magyar közigazgatás fejlődéséről a XVIII. század második felétől a tanácstörvényig. Akadémia 1975. 44 iv.
9. Hajdu Lajos: Az információszerzés, valamint ellenőrzés egyes módszerei a magyar közigazgatásban II. József uralkodása idején. Jogtörténeti tanulmányok IV. cc 2 iv.
10. Degré Alajos: Megyeigazgatási szervezet a XVIII. században. Jogtörténeti tanulmányok IV. köt. 1-1,5 iv. Uő.:

Közigazgatástörténet és regionális kutatás. /Az 1973. évi zalakarosi történetész gyűlés anyagát közlétevé kötetben/ 12 old.

11. Máthé Gábor: A közigazgatási reform egyes kérdései Magyarországon. Acta Fac. Pol. Jur. Univ. Sci. Tom. XVII. Uő.: A törvénykezés átmeneti szervei /1869-1872/. Jogtörténeti tanulmányok IV.
12. Bónis György: Városigazgatás és várospolitiká. / A Budapest Története III. kötetben/
13. Kállay István: Az Eszterházy hercegi hitbizomány igazgatása a XVIII. század második felében. Századok. 5 iv.
14. Ruszoly József: A választási bíráskodás története Európában. Acta Jur. et Pol. Szeged, Tom. XXII. cca 4,5 szerzői iv.
15. Nagyné Szegvári Katalin - Ladányi Andor: Nők az egyetemen 1895-1919. Felsőoktatási pedagógiai Kutatócsoport. cca 10 szerzői iv. Nagyné Szegvári Katalin: Az első numerus clausus törvény megalkotásáról. Acta Fac. Pol. Jur. Univ. Sc. Bp. részére leadva 2 iv. Uő.: Az első numerus clausus törvény végrehajtásáról. Jogtörténeti tanulmányok IV. köt. 2 iv. Uő.: La formation des femmes

aux universités et aux écoles supérieures. Annales 1971, 5 iv.

16. Degré Alajos: Zala megye reformkori követutasításai. Levéltári Közlemények, cca 40 old.
17. Pecze Ferenc: Az 1861. évi választási szabályzat az 1861-es és 1865-ös képviselő-választások gyakorlatában. /Megjelenés helyét és a cikk terjedelmét a szerző nem közölte./
- 17/A. Kovács Kálmán: A jogalkotás és a jogalkalmazás egyes kérdései Magyarországon 1945-1949. Jogtudományi Közöny. Uő.: A magyar jogtörténeti kutatások néhány új jellemző vonása és további feladatai. /ELTE kiadás./
18. Bertényi Iván: A királyi jelenlét bírósága a XIV. században. Jogtörténeti tanulmányok IV. köt. Kállay István: Az uriszéken kívüli földesuri bíraskodás. Jogtörténeti tanulmányok IV. köt. 2 iv.
19. Pecze Ferenc: Rezultati koordinaciji isszledovatelszkoj raboti v. oblaszti isztoriji goszudarsztva i prava. /Megjelenés helyét és terjedelmét a szerző nem közölte./

20. Gergely Ernő: A bányászok szervezkedése és bérmozgalmai a stabilizáció és a mérsékelt gazdasági fellendülés időszakában 1924-1928. Szakszervezeti Elméleti Kutató Intézet. cca 6 iv. Uő.: A Salgótarjáni Szénmedence Bánya- és Kohómunkások Gazdasági Szakegyesülete megalakulása és tevékenysége. Nógrád megyei muzeumi évkönyv. cca 3 iv.
21. Schönwald Pál: Az utolsó szó jogán c. összeállítás. cca 28 iv. Kossuth.
22. Sz. Rév Erika: A család jogi kézikönyv, szerkesztés és a családjogi fejezet megírása, cca 2 és fél iv. Minerva, 1975.. Uő.: A nők védelmében c. könyvben fejezet. Minerva, 1975.

B/1976-1980 közötti publikációk

23. Bónis György: A Decreta Regni Hungariae folyt. 1453. után /Bácskai Verával közös munka/
24. Urbán Aladár: **Batthyány Lajos miniszterelnök iratai.** Szerkesztés. Publikálásra leadva, várható megjelenés

1978. Magyar Tört. Társ. Uó.: Az 1848 évi miniszterelnöki hatáskör. Uó.: Az 1848-ban szervezett honvédség hadügyészi szervezetének megteremtése. /1973-ban elhangzott előadás átdolgozása alapján./

25. Varga Csaba: A kodifikáció elméleti alapproblémái. Kandidátusi disszertáció. cca 25 iv. Akadémiai Kiadó.
26. Bónis György: A magyar politikai gondolkodás története a renaissance korában, első lépésként Róvay Péter munkássága.
27. Bernáth Zoltán: A jogtörténeti kutatás jelentősége a tételes jog fejlődése szempontjából. - A jogtörténeti kutatás, mint következtetési alap a jövő várható jogára nézve. - A jogtörténet, mint mögöttes jogterület a tételes jogmagyarázata során. - Magyar törvényhozási törekvések.
28. Asztalos László: A magyar burzsoá magánjog története. cca 30 iv. Akadémiai Kiadó. 1976-ra várható a megjelenés.
29. Sz. Rév Erika: Késő feudális kori családjogi vonatko-

zása levéltári anyag kutatása és feldolgozása. - Csáládjogi problémák vizsgálata komparatív módszerrel, főleg a francia jogfejlődéssel összehasonlítva.

30. Brósz Róbert: A birtokvédelem története.
31. Révész Tamás: A büntetőjog fejlődésének egyes kérdései Magyarországon a XIX. században. Sik Ferenc: A büntetőjog fejlődése, büntetőjogi reformtörekvések a XX. században Magyarországon és Európában. /büntető anyagi és eljárásjogi, valamint az érintett közigazgatási problémák. /Schönwald Pál: Büntetőjogi kutatások /közlelebbről nem határozta meg a szerző/.
32. Sarlós Béla: Közigazgatás és hatalompolitika a dualizmus rendszerében. 25 iv terjedelmű, publikálásra leadott monográfia.
33. Hajdu Lajos: A jozefinizmus igazgatási reformtörekvései és azok gyakorlati végrehajtása. Doktori disszertáció.
34. Csizmadia Andor: A minisztérium iránvító szerepe a közigazgatásban a két világháboru között. Uő.: A magyar szociális igazgatás kérdései a felszabadulás előtt.

/A Szociológiai Intézet megbízásából és részletekben jelenik meg./

35. Kovács Kálmán: Az igazságügyi kormányzat szervezete, működése és változásai /1848-1945./
36. Kállay István: Szabad királyi városok kormányzata 1686-1848. 20 iv terjedelemben. Uő.: A kései feudáliskori nagybirtok irányítási rendszere, 20 iv. Vörös Károly: Budapest 1849-1918. Várostarténet, cca 60 iv, ebből 3 iv igazgatástörténet.
37. Ruszoly József: Kutatások a magyar területi önkormányzatok történetéhez 1848-1949. Ezen belül az önkormányzati képviselőlet története. - Degré Alajos: Zala Megyei Helytörténeti Lexikonban Zala megye közigazgatási szervezete Moháccstól máig. A megjelenése 1977-re várható.
38. Hajdu Lajos: A jozefinizmus oktatási politikája és oktatási igazgatási rendszere Magyarországon. - A községi igazgatási rendszer Magyarországon II. József idején. - Adópolitika és adóügyi igazgatás II. József idején. - Urbán Aladár: Az 1848. évi Országos Rendőri Hivatal felállítása. Szita János: A neoabszolutizmus és a dualizmus pénzügyi joga és pénzügyigazgatásának története.

- 38/a Decré Alajos: A nemesi /kurialista/ községek szervezete, birtoklása és igazgatása a XVIII-XIX. században. A Société Jean Bodin varsói kongresszusa számára készülő előadás.
39. Fölöskei Ferenc: Az ellenforradalom kormányzati be-
rendelése /1919-1922/. Kossuth, 1976.
40. Magyáné Szegvári Katalin: Nők az egyetemen /1919-1970/.
Felsőoktatási Ped. Kutatócsoport. 1977.10 iv.
41. Máthé Gábor: A burzsoá igazságszolgáltatási szervezet
kiépülése Magyarországon /1867-77/ c. téma befejezése
1976-ra. Uő.: A törvénykezési szervezet és joggyakor-
lat a dualizmus korában /feltáró munka, majd publiká-
ció./
42. Fodor Márta: Alkotmányfejlődésünk sajátosságai a két
világháború közötti időszakban, kandidátusi disszertá-
ció.
43. Ruszoly József: A választási biráskodás története Ma-
gyarországon. cca 25 iv. Kandidátusi disszertáció.
Elkészül: 1976-ra.

44. Révész Tamás: Sajtójogi szabályozás és gyakorlat a dualizmus idején. - Kandidátusi disszertáció. Elkészül: 1977-re.
45. Vargyai Gyula: A magyar állam története a második világháború időszakában. Doktori disszertáció.
46. Pecze Ferenc: A parlamenti választójog és a képviselői mandátum 1861-1900. 22 iv. Uő.: A Magyar Tanácsköztársaság legfelsőbb képviselői szervének alapintézményei. 13 iv.
47. Nagyné Szegvári Katalin: A numerus clausus törvények Magyarországon. /A második numerus clausus törvény és végrehajtása. cca 3 iv. - Az első és a második "zsidó törvény" hivatáskorlátozó rendelkezései. cca 5 iv.
48. Kállay István: A tisztí szék. 15 iv.
49. Máthé Gábor: Deák Ferenc nézetei az igazságügyi reformról. Degré Alajos: Deák Ferenc és az 1839-es követutasítás. Az 1976-ban megjelenő Deák-kötetben. cca. 1 iv. Csizmadia Andor: Deák egyházpolitikai nézetei.
50. Sarlós Béla: Deák politikai és jogi eszméi.

51. Sápi Vilmos: A gazdasági eseléség jogviszonyai Magyarországon 1848-1914. 25 iv, cca 1977-re. Uő.: Az idénymunkásság jogviszonyai a kapitalizmus korában. cca 25 iv.
52. Gergely Ernő: A bányamunkásság helyzete és szervezkedése a gazdasági válság idején. cca 8 iv. Uő.: A bányászat és a bányamunkásság kialakulása. Bányajog, bányavárosok, bányászok privilégiunai és egyéb jogtörténeti vonatkozásaival cca 10 iv.
53. Sápi Vilmos: Vác története /szerkesztés 40 iv terjedelemben/ - helyi közigazgatástörténeti tanulmánnyal.

v/ 1980 utánra tervezett kutatások

54. Degré Alajos: A magyar jobbágyság vagyonszáma. Monográfia.
55. Ruszoly József: A polgári magánjogtörténet, ezen belül a burzsoá tulajdon és birtoklás története.

56. Nagymé Szegvári Katalin: Női és gyermekmunka szabályozása a magyar burzsoá jogban. Kitekintéssel a szabályozás fő irányaira az európai jogrendszerekben.
57. Máthé Gábor: A központi igazgatás fejlődése, főbb tendenciái a dualizmus korában.
58. Kállay István: Székesfehérvár város közigazgatásának története 1686-1945. cca. 20 iv. Sápi Vilmos: A községi és mezővárosi bíróságok és bírászkodás a feudalizmus korában. 25-40 iv. Uő.: A mezőrendőri kihágások és a kártérítés főbb kérdései a feudalizmus idején. Hajdu Lejos: Az uradalom igazgatási-jogalkotási és jogalkalmazási szerepe Magyarországon a hanyatló feudalizmus időszakában.
59. Csizmadia Andor: A magyar alkotmány és közigazgatás fejlődése a felszabadulás előtt. Monográfia.
60. Kovács Kálmán: A magyar államszervezet és jogrendszer fasizálódása a harmincas évek második felétől 1945-ig.
61. Ruszoly József: A magyar választójogi törvényhozás története. Átfogó monográfia.

62. Nagyné Szegvári Katalin: A női választójogért folyó harc hazánkban, törvényi szabályozása. Kitekintés a külföldi szabályozásra.
63. Bónis György: A magyar egyházi bíraskodás története a középkorban.
64. Kállay István: A városi bíraskodás 1686-1843. cca. 15 iv.
65. Hajdu Lajos: A bírósági szervezet és jog fejlődése Erdélyben 1690 és 1867 között.
66. Balás Gábor: Erdély jogtörténete 1919. /A nagy témakörben több publikációt tervez./

A Jogtörténeti Értekezések eddig megjelent kötetei:

Kovács Kálmán:

A magyar büntetőjog és büntetőeljárás jog története 1848 -
1944-ig. Bp. 1971.

Révész Tamás:

A központi állami ellenőrzés szervezetének kialakulása Ma-
gyarországon 1867 után. Bp. 1971.

Buzás József:

Székesfehérvár és Fejér vármegye közigazgatása az 1918-1919.
évi polgári demokratikus forradalom idején. Bp. 1971.

Máthé Gábor - Révész Tamás:

Az esti és levelező tagozatu oktatás fejlődése az ELTE Ál-
lam- és Jogtudományi Karán /1945-1970/. Bp. 1972.

Rácz Lajos:

A polgári házasság intézményének megvalósulása Magyarorszá-
gon. Bp. 1972.

Buzás József:

Veszprém vármegye közigazgatása az 1918-1919. évi polgári
demokratikus forradalom első két hónapjában Bp. 1974.

Kálmán Kovács /red./ :

Rechtsgeschichtliche Studien zum Zivilrecht. Bp. 1974.

